

SZAKDOLGOZAT

Elterich Kitti

2023

0

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus
Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet
Természetvédelmi mérnöki alapképzési szak

**A NAGYRAGADOZÓKKAL KAPCSOLATOS ELTÉRŐ NÉZŐPONTOK
FELTÁRÁSA**

Belső konzulens:	Tormáné Dr. Kovács Eszter egyetemi tanár
Belső konzulens intézete/tanszéke:	Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet, Természetvédelmi és Tájközgazdálkodási Tanszék
Külső konzulens:	Dr. Patkó László WWF-Nagyragadozó programvezető
Készítette:	Elterich Kitti

Gödöllő
2023

Tartalom

1. Bevezetés és célkitűzések	3
2. Szakirodalmi áttekintés	4
2.1. A vizsgált nagyragadozók bemutatása	4
2.1.1. Európai szürke farkas	4
2.1.2. Európai barna medve	5
2.1.3. Eurázsiai hiúz	6
2.2. Nagyragadozókkal kapcsolatos konfliktusok és lehetséges megoldásaik	9
2.3. Az EuroLargeCarnivores LIFE Projekt bemutatása.....	14
3. A vizsgálat módszerei.....	16
4. Eredmények.....	17
5. Következtetések és javaslatok.....	34
6. Összefoglalás.....	36
7. Köszönetnyilvánítás.....	38
8. Irodalomjegyzék	39
9. Mellékletek.....	41
9.1. A 2018. évi kérdőív kérdései	41
9.2. A 2021. évi kérdőív kérdései	44
9.3. Nyilatkozatok	51

1. Bevezetés és célkitűzések

Szakedolgozatom témája a nagyragadozókkal (barna medve, (*Ursus arctos*), az eurázsiai hiúz (*Lynx lynx*), szürke farkas (*Canis lupus*) kapcsolatos.

A választásom azért esett a nagyragadozók bemutatására és a hazai helyzetük, továbbá a velük kapcsolatos eltérő nézőpontok elemzésére, mert ezen téma a megítélésem szerint aktuális, természetvédelmi szempontból kiemelten fontos, valamint ezen fajok megítélése hazánkban vitatott mind a szakértők körében, mind a társadalom tagjai között, így lényegesnek tartom a szakmai állásfoglalást a szerepükkel kapcsolatosan.

A WWF Magyarország 2017-2022 között részt vett egy európai uniós, LIFE projektben (EuroLargeCarnivores), melynek célja a határokon átnyúló, európai szintű együttműködések fejlesztése, valamint a nagyragadozókkal kapcsolatos adat és információcsere volt. Ennek keretén belül a projekt elején és végén (2018-ban, illetve 2021-ben) kérdőíves felmérést végeztek a lakosok körében. Ennek célja az volt, hogy megismerjük az emberek és a nagyragadozók együttélésének kihívásait és lehetőségeit, illetve az érintettek közötti a kommunikáció, együttműködés lehetőségeit, valamint, hogy ezeken a kérdéseken keresztül felmérje a projekt sikerességét. Fő célkitűzésem a magyarországi lakosság nagyragadozókhöz való hozzáállásának, valamint ennek változásának bemutatása 2018 és 2021 között az EuroLargeCarnivores projekt kérdőíves felmérésének eredményein keresztül.

A vizsgálati módszerem szekunder kutatáson alapul. A szakedolgozatom első részében szakirodalmi áttekintés keretében bemutatom a hazai nagyragadozók védelmi státuszát, a fajok jellemzőit, elterjedésüket a világon, Európában és Magyarországon. Ezután kitérek a nagyragadozókkal kapcsolatos konfliktusok nemzetközi tapasztalatok alapján történő megoldására, majd végezetül az EuroLargeCarnivores LIFE projektet prezentálom. A dolgozat második felében a WWF témában készült kérdőíveit dolgozom fel és elemzem, valamint ennek eredményeiből következtetéseket vonok le, valamint javaslatokat fogalmazok meg a felmerülő problémák megoldására.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. A vizsgált nagyragadozók bemutatása

2.1.1. Európai szürke farkas

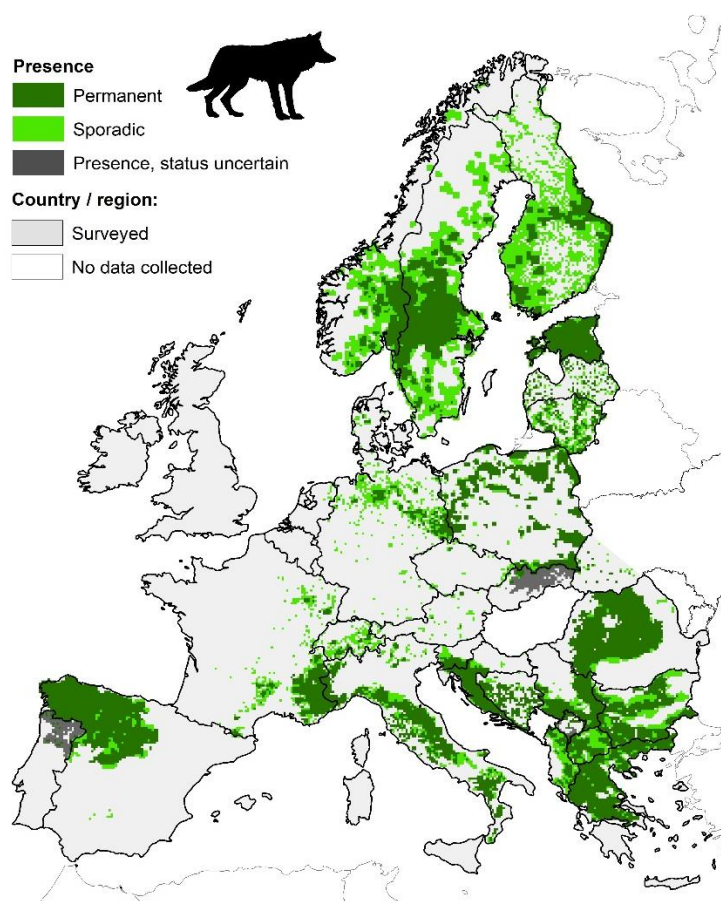
A szürke farkas (*Canis lupus*) hazánkban fokozottan védett faj, természetvédelmi értéke 250 000 Ft. A farkas európai uniós oltalomban is részesül, az 1996. évi LIII. törvény 2. B) számú melléklete szerint kiemelt közösségi jelentőségű állatfaj. Megjelenését a földrajzi elterjedése és az élőhelye befolyásolja. Szőrzete a fehértől a feketéig változhat, Európában általában szürkésbarna színben tűnik fel (Firmánszky 2014a)

Számos élőhelytípus szolgálhat élőhelyeként. A tajgán, tundrán, sztyeppvidékeken, sziklás, illetve sivatagos területeken is megtalálja életfeltételeit. Az antropogén tényezőkhöz jól alkalmazkodik, lakott területek közelében is megjelenhet (Szemethy & Márkus 2007b). A farkas falkában élő, territoriális faj, mozgáskörzetének nagysága hozzávetőlegesen 50 és 500 km² között van, ami függ a zsákmányállatok rendelkezésre állásától, illetve az egyedsűrűségtől. A nyári időszakban általában kisemlősöket, télen pedig nagyobb testű állatokat ejt el (Szemethy et al. 2010a). Emellett kisebb arányban növényi eredetű táplálékot is fogyaszt, elsősorban erdei gyümölcsöket, például szedret és áfonyát. Megfigyelések szerint, ha nem áll rendelkezésére más táplálék, akár a kukoricát és a burgonyát is elfogyaszthatja (Kovács 2007).

A farkas ún. holarktikus elterjedésű faj, ami azt jelenti, hogy a Föld északi féltekéjén – a trópusok kivételével – mindenhol előfordul. Populációi korábban egész Európa területét benépesítették. Legjelentősebb élőhelye a Kárpátokban található (Firmánszky 2014a).

Nyugat-Európa területéről a farkast a 18-19. században fokozatosan kipusztították, csak töredékpopulációk maradtak fenn Olaszország és az Ibériai-félsziget területén (Randi 2011). Magyarországról a 20. század során teljesen kiirtották. Az 1980-as évek második felében Szlovákia területéről hazánk területére megindult a faj spontán visszatelepülése, vagyis közvetlen emberi hatás nem játszott közre az újbóli megjelenésében. Jelenleg az Északi-középhegység erdeiben él, hazai állománya a Zempléni-hegység és az Aggteleki-karszt területén a legstabilabb (Firmánszky 2014a).

Hazánkban a farkasok száma növekvő tendenciát mutat, jelenleg mintegy 50-100 egyed él itt (Katona & Heltai 2022).

1. ábra – Az európai szürke farkas elterjedése Európában (Forrás: <http1>)

A farkasok fontos szerepet töltenek be a természetes ökoszisztémákban. A farkas jelenlétének pozitívuma egy adott élőhelyen a felülről lefelé szabályozás. Ez azt jelenti, hogy a faj jelenlétének egy adott területeken pozitív hatása van az elsődleges termelési szintekre, hiszen a növényevő állatok fogyasztásával hozzájárul azok populációinak szabályozásához, így segítve közvetve a növényvilág természetes megújulását. A farkas megjelenése a kisebb ragadozók denzitásának csökkenésével is együtt jár adott területen (Randi 2011).

2.1.2. Európai barna medve

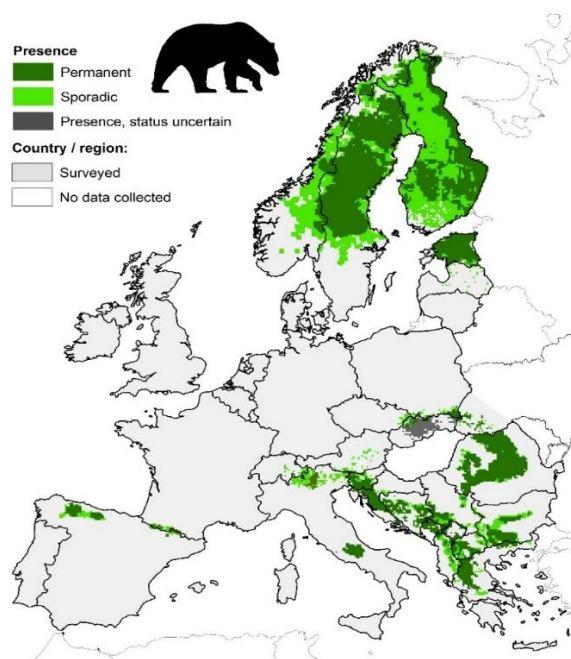
A barna medve (*Ursus arctos*) Magyarországon fokozottan védett, természetvédelmi értéke 250 000 Ft. Élőhelyét elsősorban az összefüggő nagy kiterjedésű lombos és tűlevelű erdők jelentik (Bihari 2007).

Territoriális viselkedésű faj, a nőstény medve territóriumának nagysága Közép-Európában nagyjából 25 km², a hím medve mozgáskörzete a nőstényével átfedésben van, azonban a nagysága annak akár a háromszorosa is lehet. Alapvetően nappal és éjjel is aktív faj, azonban azokon a területeken, ahol vadásszák, főként szürkületkor aktív. A medve mindenevő

állat, éves szinten a táplálékának mintegy 70%-a növényi eredetű. Növényeket – ideértve különféle bogyós gyümölcsöket, hajtásokat, gumókat – főként a nyári időszakban fogyaszt, télen a tápláléka jellemzően állati eredetű, ekkor kisebb rovarokkal, dögökkel táplálkozik, valamint akár szarvas méretű állatokat is képes elejteni (Bihari 2007).

A barna medve holarktikus elterjedésű faj, amely Euráziában Spanyolországtól Japánig, az Egyesült Államok (pl. Alaszka), valamint Kanada nyugati részén is megtalálhatók alfajai. Magyarország mai területén a középkorban a medve a közönséges vad volt, kipusztulásának pontos időpontja azonban ismeretlen. (Rakonczay 1990)

Hazánkban jelenleg az élőhelyeinek hiánya, illetve az emberi zavarás következtében tartósan nem tud megtelepedni, a középhegységi erdeinkben, a Kárpátok felől érkeznek kóborló példányok. (Bihari & Kozák 2007)

2. ábra – A barna medve elterjedése Európában (Forrás: <http2>)

A medvét csúcsragadozónak tekintjük, azaz természetes ellensége nincs. A fiatal medvebocsokat a farkas és a hiúz ritka esetekben zsákmányolhatja (Bihari 2007).

2.1.3. Eurázsiai hiúz

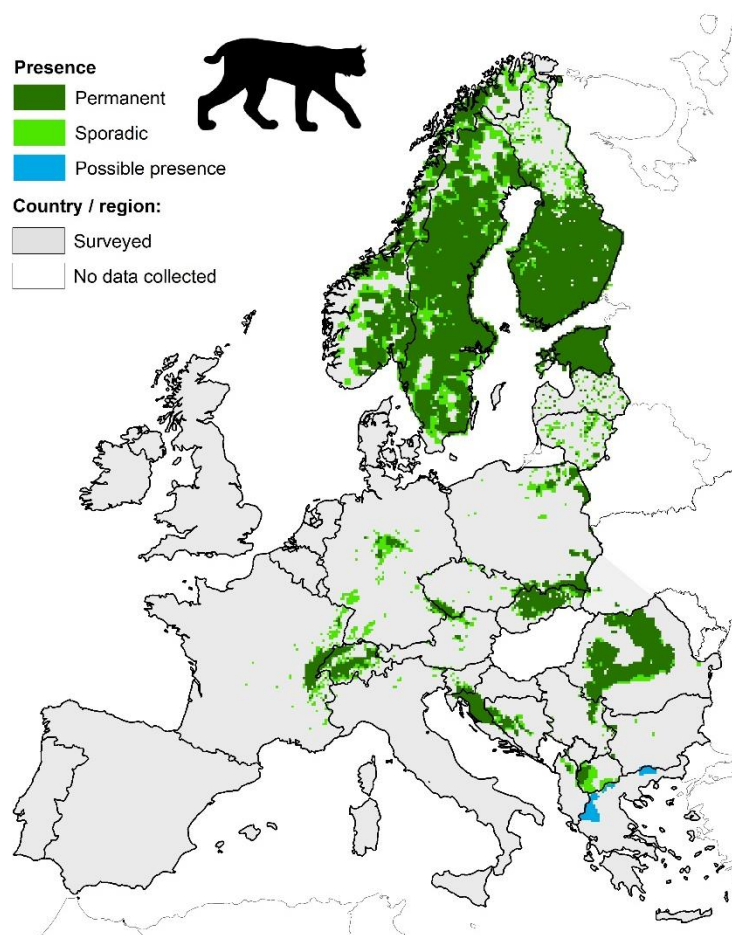
Az eurázsiai hiúz (*Lynx lynx*) Európa legnagyobb macskafélék családjához tartozó ragadozója. Magyarországon fokozottan védett faj, természetvédelmi értéke 500 000 Ft.

Magányos életet élő állat, amely olyan erdős területeken fordul elő, ahol biztosított az élőhely zavartalansága, valamint a megfelelő táplálékkínálat. (Firmászký 2014b). Specialista és territoriális faj, ezért az élőhelyének megváltozására és az emberi zavarásra igen érzékeny, a mozgáskörzetének nagysága pedig körülbelül 10 és 60 km² közötti. Vadászata során nem jár be akkora területeket, mint a farkasok, általában napokig az elejtett zsákmány közelében marad (Bihari 2007).

A hiúz korábban Európa szinte teljes területén elterjedt volt az Ibériai-félsziget kivételével, azonban a XX. századra a vadászat és az élőhelyeinek leromlása miatt csaknem teljesen eltűnt (Szemethy et al. 2010b).

Elterjedési területe ma Európában az Alpok nyugati részétől Szibériáig tart, Ázsiában a hegyvidéki területeken fordul elő. Állományának nagysága mára Európában mindössze 3-4000 példányra tehető (Firmászký 2014b).

Magyarországon az Északi-középhegység területén él, a kárpáti állomány növekedése következtében az 1980-as években történt meg a visszatelepülése hazánkba Szlovákia irányából. Hazai állománya 5-15 egyedet tesz ki. A táplálékát főként őz, muflon, valamint szarvasborjak jelentik, mindazonáltal ezek mellett mezei nyulat, madarakat, valamint kisebb rágcsálókat is előszeretettel zsákmányol. Nappal kevésbé aktív, általában este és alkonyatkor vadászik (Firmászký 2014b).

3. ábra – Az eurázsiai hiúz elterjedése Európában (Forrás: [http3](http://3))

Potenciális természetes ellenségei hazánkban a farkas és a medve. Megfigyelések szerint azokon a területeken, ahol a farkas megjelenik, ott a hiúz az adott területről eltűnik (Bihari 2007).

A hiúz Európa egyik legsebezhetőbb faja, rejtett életmódja végett az állományainak monitorozása bonyolult, ezek nagyságában bekövetkező negatív változások csak nehezen és késve észlelhetők. Legnagyobb veszélyt a fajra nézve a vonalas létesítmények kiépítésével és az intenzív erdőgazdálkodás folytatásával összefüggésben az élőhelyeinek feldarabolódása, valamint az emberi zavarás mértékének növekedése jelenti. Hazánkban az illegális elejtések megakadályozása kulcsfeladat, ugyanis az állomány kis méretéből adódóan akár 1-1 egyed elejtése is jelentősen befolyásolhatja a hazai állomány stabilitását, valamint a visszatelepülési folyamatot is akadályozhatja (Bihari & Kozák 2007).

2.2. Nagyragadozókkal kapcsolatos konfliktusok és lehetséges megoldásaik

A nagyragadozók állományai globálisan csökkennek, ennek főbb okai az élőhelyek ember okozta feldarabolódása és rombolása, a prédaállatok populációinak csökkenése, valamint a nagyragadozó fajokat ért üldözések, illegális kilövéses (Lorand et al. 2022).

Európában az elmúlt évtizedekben a nagyragadozók populációi azonban növekedésnek indultak, köszönhetően a védetté nyilvánításoknak és az élőhelyeik helyreállításának (pl.: erdőszítések), valamint ezen fajok egyre nagyobb fokú alkalmazkodásának az ember alkotta környezethez és az emberi zavarásokhoz (WWF Magyarország 2020).

A nagyragadozókkal kapcsolatos konfliktusok fő forrását az ember által birtokolt javak károsítása jelenti, ideértve a háziállatok elejtését is. Emellett pedig az attól való félelem, hogy az emberre támadhatnak, azaz közvetlenül is veszélyt jelentenek. (Eeden et al. 2018).

A nagyragadozókkal kapcsolatos konfliktusok fő érintettjei az állattartók, a vadászok és vadásztársaságok, természetvédők és természetvédelmi civil szervezetek, valamint a helyi lakosság. A leggyakoribb konfliktusok a nagyragadozó fajokat illetően az állatállomány pusztítása, a háziállatok elejtése, a vadfajokért való versengés, az emberek testi épségének veszélyeztetése, illetve a társadalom részéről az ellenszenv és félelem kapcsán jelentkeznek (Liukkonen et al. 2009).

A nagyragadozókkal való együttélést a társadalmi és politikai konfliktusok nehezítik meg. Európában megfigyelhető, hogy a nagyragadozók egyedszámának növekedésével és az ezzel járó gazdasági károk megsokszorozódásával kevésbé pozitív az érintettek, főként az állattartók hozzáállása ezen fajokhoz. A fajok védelme tehát nagyban függ a nagyragadozók megfelelő kezelésétől, azaz a megfelelő populációméret fenntartásától. A megfelelő kezelés és a lehetséges károk csökkentése pedig hozzájárul az ezekkel a fajokkal szemben mutatott tolerancia előmozdításához (Bautista et al. 2019).

A nagyragadozó fajok károkozása magában hordozza azt a kockázatot, hogy a kárt elszenvedő felek a probléma megoldására önbíráskodást hajtanak végre, mely során illegális módszereket alkalmaznak, ilyenek például az illegális kilövéses vagy mérgezések. Bár a nemzetközi közösségek támogatják a nagyragadozók életterének és egyedszámának növekedését, legfőképpen a helyi közösségekben jelentkeznek az együttélés nehézségei. Az illegális kilövéses fő oka tehát az érintett felek közötti egyet nem értés. Ez a konfliktus azonban a populációk stabilitását, helyreállítását nagyban gátolja (Carter & Linnell 2016).

Európában összesen 27 országban vannak jelen a nagyragadozók, ebből 7 ország kivételével mindenhol vannak kompenzációs programok legalább egy nagyragadozó fajra.

Európában a nagyragadozókkal (farkas, medve, hiúz, rozsomák) kapcsolatos károk enyhítésére kifizetett éves kártérítések összege körülbelül 2,8 millió eurót tesz ki. A kompenzációk összege az adott országok gazdasági helyzetétől függően eltérést mutathat, a gazdaságilag fejlettebb országokban a kifizetésekre több intézményi forrás szolgál. A farkasokat tekintve ez az összeg évente átlagosan 2400 euró/egyed, a medvék esetében évi 1800 euró/egyed, a hiúz tekintetében pedig évi 700 eurót jelent egyedenként. A medvével kapcsolatban megfigyelték, hogy a kártérítésekre fordított kiadások magasabbak voltak azokban az országokban, ahol a medvék korábban kipusztultak, majd újra megjelentek, azokhoz az országokhoz képest, ahol hosszú idejű együttélés valósult meg, és a prevenciós intézkedésekkel nem hagytak fel. A nagyragadozókkal kapcsolatos tolerancia és pozitív attitűdök is jobban jellemzőek azokra a területekre, ahol több évtizedes múlta tekint vissza az ezekkel a fajokkal való együttélés. A legtöbb országban a kártérítések kifizetése a károk felmérését követően történik. Az egyetlen kivételt Svédország jelenti, ahol a számi rénszarvaspásztoroknak a nagyragadozók egyedszáma alapján történik az előzetes kifizetés, a károkkal összefüggő gazdasági veszteségektől teljesen függetlenül. Ennek ellenére Svédországban a legalacsonyabb a kompenzációs kifizetések aránya, mivel ennek feltétele az állatállomány megfelelő védelme, azaz a megelőző intézkedések megléte. Több országban hasonló a kifizetésekkel kapcsolatosan ez a gyakorlat, mint például Horvátországban, ahol szintén előírják a védelmi intézkedések meglétét a kompenzációk igénylésének feltételeként. Ezek a kompenzációs programok általában a nagyragadozókkal való együttélés megítélésére negatív hatással vannak. Ennek egyik oka, hogy a kompenzációk, kártérítések kifizetésének folyamata lassú és bonyolult, az érintettek szerint nem megbízható és kellőképpen kiszámítható. Másik oka, hogy a megelőző intézkedésekre adott támogatások nem hatékonyan vannak felhasználva. Ezek a programok általában az elektromos kerítések és a pásztorkutyák költségeit fedezik a gazdák számára, azonban a telepített elektromos kerítések körülbelül 40%-a a nem megfelelő telepítés és karbantartás következtében nem lesz hatékony (Bautista et al. 2019).

A farkas esetében az állatállományban okozott károk mértékét az egyes példányok elejtésén kívül az is növeli, hogy a háziállatok a farkastól való félelem miatt szétszélednek, kerítésnek vagy egymásnak szaladnak, és így összetörik magukat (Kovács 2007).

Finnországban az EU csatlakozást megelőzően a hiúz vadászható faj volt, az 1930-as évekre csaknem teljesen kihalt a területen. A védetté nyilvánítást követően a populációméret növekedésnek indult. Az érintettekkel (vadásztársaságok, természetvédelmi szervezetek, mezőgazdasági és erdészeti szervezetek, rendvédelmi szereplők, illetve további regionális

érintettek) kérdőíves felmérés készült. Az eredmények alapján a növekvő egyedszámmal kapcsolatban az érintettek nem feltételezték, hogy a problémák és károk száma növekedni fog, valamint a hiúz fontos részének tartották az élővilágnak, illetve a szabályozásban betöltött ökológiai szerepét is kiemelték. Elsősorban a vadfajokban való kártételt emelték ki negatívumként, és csak második helyen szerepelt a háziállatokban való kártétel. A hiúz állományának kismértékű növekedését az érintettek elfogadhatónak tartották. A nagymértékű növekedésről viszont csak a természetvédelmi szervezetek vélekedtek pozitívan, aminek okának azt nevezték meg, hogy a hiúz a természetes élővilág részét képezi a területen, valamint a helyi populáció az egyedszám növekedésének ellenére még mindig sebezhető. A vadászok az aktuális populációméret fenntartását tartották ideálisnak, ennek oka a hiúz vadászható vadfajokra gyakorolt hatása volt. Az érintettek többsége az együttélés fontos módszerének tartotta a vadászati eszközökkel való állományszabályozást, míg a természetvédelmi szervezetek az edukációt és az információszolgáltatást tartották fontosnak e kérdésben. A vadászok fő konfliktusnak a fajjal kapcsolatban azt tartották, hogy táplálékszerzése során zavarja őket a munkájukban, gyakran az etetőik környékén ejti el zsákmányát, valamint hajtás során a vadászkutyákat megtámadhatja. A kompenzációs rendszer kritikái itt is megjelentek. Több érintett csoport tartotta negatívnak, hogy a kifizetések utólagosan történnek, a károk felmérését követően. A lehetséges megoldások a hiúz egyedszámának növekedésével kapcsolatosan felmerülő konfliktusokra magukban foglalták a kompenzációs rendszer fejlesztését, a kutatások és monitoring programok fejlesztését, a problémát okozó egyedek eltávolítására alkalmas rugalmas rendszer kialakítását, valamint a hiúzzal kapcsolatos megbízható, hivatalos információk terjesztését és az edukációt (Liukkonen et al. 2009).

Franciaországban, a Jura-hegység területén végeztek vizsgálatot a hiúzról arra vonatkozóan, hogy az egyes problémás egyedek eltávolítása megszünteti-e a területen tartott juhok predációját. Az eredmények azt mutatták, hogy egyes egyedek eltávolítása csupán rövidtávon eredményes, azonban az eltávolított egyed területére bizonyos idő elteltével egy másik egyed terjeszti ki territóriumát, és a háziállatok elejtése a védelmi intézkedések (nyájórző kutya, megfelelően kialakított kerítések) hiányában ugyanúgy folytatódik (Stahl et al. 2001).

A nagyragadozókkal kapcsolatos negatív attitűdök a gazdasági károktól függetlenül is jelen vannak. Hazánkban leginkább a farkassal kapcsolatosan beszélhetünk ezekről, elsősorban az állomány mérete végett, valamint az emberi zavarásra kevésbé érzékeny életmódjuk miatt.

A zsákmányszerzést az emberek többsége nem tudja közömbösen szemlélni, más állatok zsákmányolása általában negatív érzelmeket vált ki, tehát elsősorban érzelmi alapon ítélik meg a ragadozó állatfajokat, így a farkast is (Sepsi & Mara 2009).

A lakossággal való konfliktus kialakulásához hozzájárulhat az is, hogy a farkasok ritkább esetekben a házikedvenceket (macska, kutya) is prédának tekinthetik. Mindezek pedig hozzájárulhatnak a nagyragadozóktól való félelemhez és az emberi testi épség féltéséhez is. Azonban a statisztikák azt mutatják, hogy vadon élő, egészséges farkasok nagyon ritkán támadnak emberre (WWF Magyarország 2020).

A NINA (Norvég Természettudományos Intézet) kutatásai alapján 2002 és 2020 között összesen 491 bizonyított farkastámadás történt Eurázsia és Észak-Amerika területén. Ezek közül 382 esetben a támadó farkasból kimutatható volt a veszettség, 42 esetben a sérülést okozó farkas provokáció hatására védekezésből támadt, és csupán 67 támadás esetében támadt a farkas emberre zsákmányszerzés céljából, ezekből összesen 26 volt halálos kimenetelű. A támadások nagyrésze olyan területeken történt, ahol az állomány kevésbé szabályozott, megelőző intézkedések a farkasok távoltartására nem történtek, valamint a veszettség elleni védekezés nem kielégítő. A legtöbb ilyen támadás India területén volt jelen, Európában azonban elhanyagolható esetben fordult elő (Linnell et al. 2021).

A nagyragadozók támadásának megelőzésére ember lakta területeken számos lehetséges mód ismert. Egyike ezeknek a táplálékforrásnak tekinthető területek (pl. szeméttelpek) gondos elkerítése, valamint az állati tetemek időben való elszállítása és megsemmisítése, a nagyragadozók szándékos etetésének megszüntetése (pl. fotózás céljából). Ezekkel az intézkedésekkel elkerülhető, hogy a farkasok az ember lakta területeket, településeket élelemszerzés céljából látogassák. Másik gyakori módszer a problémás, emberre veszélyt jelentő egyedek szelektív eltávolítása. A védett állatok állományának vadászattal való szabályozásáról pedig jelenleg eltérőek az álláspontok, több szempont figyelembevételére van szükség ennél a módszernél, hiszen az egyedsűrűség csökkenésével még nem garantált a probléma megszűnése (Linnell et al. 2021).

Skandinávia területén a medve egyedszámának növekedése vezetett konfliktusokhoz. Az 1930-as években a hiúzhoz hasonlóan a medve is a kihalás szélére sodródott. Svédországban 1977-ben medvepopuláció közel 500 egyedet tett ki, 2008-ra pedig jelentős mértékben, körülbelül 3300 egyedre növekedett. 2016-ban az egyedszám megközelítőleg 2800 volt. A medvék egyedszámának növekedése pedig számos sérüléssel járó, valamint halálos kimenetelű medvetámadást eredményezett, ezzel együtt pedig a fajtól való félelem is felerősödött a

lakosság körében. Az 1977 és 2016 közötti időszakban a területen 42 medvetámadás történt, melyekben 44 ember sérülést szenvedett, 2 támadás pedig halálos kimenetelű volt. A támadások nagyrészt a vadászokat érintették (33 eset), ezeknek csaknem 80%-ában a medvét a vadászok kutyái ingerelhették a támadásra. A további támadások főként erdei munkát végző emberek körében történtek, ezen kívül egy túrázó is volt az áldozatok között, valamint egy embert éjjel a háza környékén ért halálos kimenetelű támadás. Ez utóbbi 11 esetből 8 esetben a támadó medve bocsáival mozgó nőstény volt. A tapasztalatok alapján szükséges a vadászok felkészítése az esetleges támadásokra, főként, ha kutyával vadásznak. Észak-Amerikában a medvespray alkalmazása eredményesnek bizonyult medvetámadások esetén, ám Európában ennek használata nem engedélyezett. Az erdőkben tartózkodás során a túrázóknak, erdei munkát végző embereknek javasolt kerülni a sűrű növényzettel benőtt, rosszul belátható területeket, valamint célszerű zajt csapni, hangosan beszélni, így a medvéket nem fogja váratlanul érni az emberi jelenlét a területen, ezzel elkerülhetjük a támadást (Støen et al. 2018).

Romániában a farkas, a medve és a hiúz is előfordul. Hargita megyében a legnagyobb problémát a medvék jelentik, hiszen gyakran látogatják az ember által lakott területeket, ahol élelmiszerhulladékokat, gabonaféléket fogyasztanak, valamint háziállatokat is megtámadnak. Az emberekkel is gyakran kontaktusba kerülnek, így a támadások száma ezen a területen magasnak mondható. A konfliktusokhoz az is hozzájárul, hogy a román kormány a megelőző intézkedéseket nem finanszírozza, a természetben és az állatállományban okozott károkért viszont utólagosan fizetnek kompenzációt a gazdáknak, ám ez hosszan elhúzódó eljárások keretében történik meg. 2016 és 2020 között 1327 esetben következtek be olyan mértékű károk a mezőgazdaságban, melyeknek összege meghaladta az 560 ezer eurót. Medvék okozta további károkat tekintve ide sorolható még közúti, illetve vasúti balesetek is (Salvatori et al. 2021).

A nagyragadozó fajokkal kapcsolatos konfliktusok kezelése során a pénzügyi támogatási rendszerek, kompenzációk, az állattartásban a védekezési módszerek fejlesztése, ezen fajok természetes élőhelyének védelme megoldást jelenthetnek, mindazonáltal önmagukban gyakran nem elegendők. Megoldásra az vezethet, ha az előbb felsorolt intézkedések mellett az ember-ember konfliktusokra is megoldást találunk. Ehhez szüksége van az érintett csoportok közötti párbeszéd előmozdítására, azaz a különböző nézőpontok ismertetésének is teret kell engednünk. A hatósági döntéshozatal során is fontos, hogy figyelembe legyenek véve a helyi közösségek tapasztalatai és véleményei (Carter & Linnell 2016).

A nemzetközi tapasztalatok alapján tehát elmondható, hogy a nagyragadozók alapvetően nem jelentenek veszélyt az ember testi épségére, amennyiben kellő ismerettel rendelkezünk a viselkedésükről és életmódjukról, illetve kellő óvatossággal közelítjük meg élő- és tartózkodási helyeiket mind a vadászat, erdészet, mind a rekreációs célú tevékenységek során. Az állattartásban a védelmi intézkedések megléte (kerítések telepítése, őrzőállatok tartása) megoldást jelent, vagy legalábbis nagyban csökkentheti a háziállat állományban bekövetkezett veszteségek kockázatát. A nagyragadozók jelenléte az élőhelyeken a biodiverzitás növekedéséhez, optimális mértékének fenntartásához nagyban hozzájárul, emiatt szükséges a fajokkal kapcsolatos védelmi intézkedések meghozatala, illetve ezek fenntartása. A legkedvezőbb eredményt a fajok megőrzésére az érintett felek közötti együttműködés, tapasztalatcsere, közös megoldások kidolgozása jelenti.

2.3. Az EuroLargeCarnivores LIFE Projekt bemutatása

A LIFE (L'Instrument Financier pour l'Environnement) egy európai uniós pénzügyi forrás, melynek célja, hogy támogassa az éghajlat-politikai, valamint a környezet és a természet védelmét szolgáló célkitűzéseket. ([http4](#))

Az EuroLargeCarnivores LIFE projekt 2017 és 2022 között valósult meg. Koordinátora a WWF Németország volt, a további 16 projektpartner többsége pedig szintén WWF iroda volt, köztük a WWF Magyarország is. A projekt teljes költségvetése 6 millió eurót tett ki, melyből 3,6 millió eurót az Európai Unió finanszírozott. ([http5](#))

A projekt fő célja a határokon átnyúló, európai szintű együttműködések fejlesztése, illetve a nagyragadozókkal való együttéléssel kapcsolatos adat és információcsere volt az érintettek között. A projekt nagy hangsúlyt fektetett a nagyragadozók feltérképezésére, a nagyragadozókkal kapcsolatos konfliktusok megelőzésére és csökkentésére, valamint a gazdasági, pénzügyi lehetőségek ismertetésére, illetve állattartással kapcsolatos kérdésekre. ([http5](#))

Mivel a nagyragadozók populációi határokon átnyúlóak, ezért a velük kapcsolatos eltérő jogi szabályozás (pl. védettségi státusz) és társadalmi tapasztalatok, attitűdök országonként eltérőek. Állományuk megőrzése, fenntartása szempontjából a védelmi intézkedések összehangolása kritikus pont. A nemzetközi szereplők közötti együttműködések elősegítésére új eszközök kidolgozását is magában foglalta a projekt. ([http6](#))

Lényeges pont volt, hogy a projekttel kapcsolatos információkat, sajtótermékeket a projekt hivatalos weboldalán összegyűjtsék, és minden nyelven elérhetővé tegyék a projektpartnerek, illetve a nyilvánosság számára. Érintett elemzések segítségével felmérték a

lokálisan jelentkező problémákat, konfliktusokat, melyek alapján a megoldások kidolgozása is lehetővé vált. Fontos részét képezte a projektnek az oktatást, ismeretterjesztést segítő publikus anyagok (kiadványok, videók) közzététele a nyilvánosság számára, emellett az érintettek számára olyan személyes és online rendezvények, workshopok, meetingek szervezése, amelyek a tapasztalatcsere színterei lehettek a nagyragadozókkal való együttélés, valamint a konfliktusok csökkentése és megoldása. ([http5](#))

3. A vizsgálat módszerei

A WWF 12 európai országban végzett kérdőíves felmérést 2018-ban és 2021-ben. Szakdolgozatomban a vizsgált évek magyarországi adatait dolgoztam fel. A felmérések célja az volt, hogy megismerjük az emberek és a nagyragadozók együttélésének kihívásait, illetve lehetőségeit. A kérdőívezést a vidéki és városi lakosság, az állattartók, vadászok, természetvédelmi szakemberek, politikusok és döntéshozók körében végezték, online felmérés keretében.

A 2018-as kérdőív összesen 78 kérdést tartalmazott, a 2021-es pedig 41-et. A válaszok feldolgozása során azokat a kérdéseket elemeztem, melyek egymással összehasonlíthatók voltak, ezért a szakdolgozatom készítésekor a 2021-es kérdéssort vettem alapul.

A kérdőívek első felében olyan általános kérdésekre kellett választ adniuk a kitöltőknek, amelyek a nagyragadozók jelenlétére, a kitöltők hozzáállására és véleményére vonatkoztak az egyes nagyragadozókkal kapcsolatban. Ezután következtek a más érintettekkel való együttműködésekről szóló kérdések, valamint a nagyragadozók elleni védekezés módszerei, a támogatási rendszerek ismeretének felmérése, a szakmai életben való részvétel, és végül az EuroLargeCarnivores LIFE projekttel kapcsolatos kérdések. A demográfiai adatokra vonatkozó kérdések a kérdőív legvégén kaptak helyet. A kérdőíveket a 9. Mellékletek fejezet tartalmazza.

A kérdőívek kielemezése előtt megismerkedtem a módszertani szakirodalommal is, ami lehetővé tette annak válaszainak szakszerű kiértékelését. Az adatok elemzése során az összefüggéseket igyekeztem feltárni, igazolni azokat, valamint következtetéseket vontam le a vizsgált kérdésekre vonatkozóan. A kérdőívben szereplő kérdésekkel kapcsolatban a lényeges összefüggésekre tértem ki, azokat interpretáltam (Eranus et al. 2004).

A kérdőívekre beérkezett válaszokat Excel táblázat formájában biztosította számomra a WWF. A két kérdőív megegyező, összehasonlítható kérdéseit dolgoztam fel, hasonlítottam össze egymással. Az egyes kérdéseknél gyakoriságokat, százalékos eloszlást számoltam, majd ezekből készítettem szemléltető diagramokat is egyes kérdésekhez.

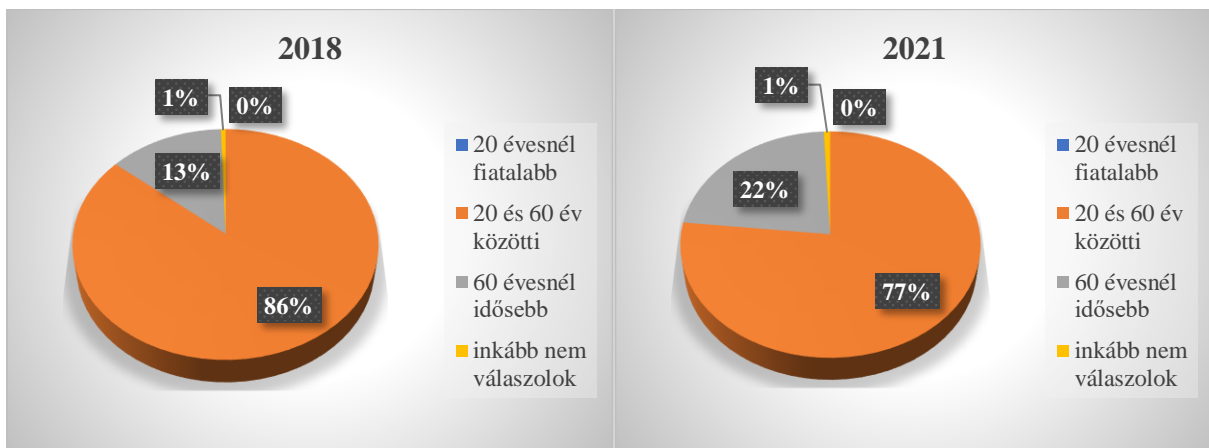
4. Eredmények

A kitöltők személyes adatai

A kérdőívben a személyes adatokra vonatkozó kérdések a kitöltők nemére, életkorára, lakhelyére, végzettségére, valamint foglalkozására kérdeztek rá.

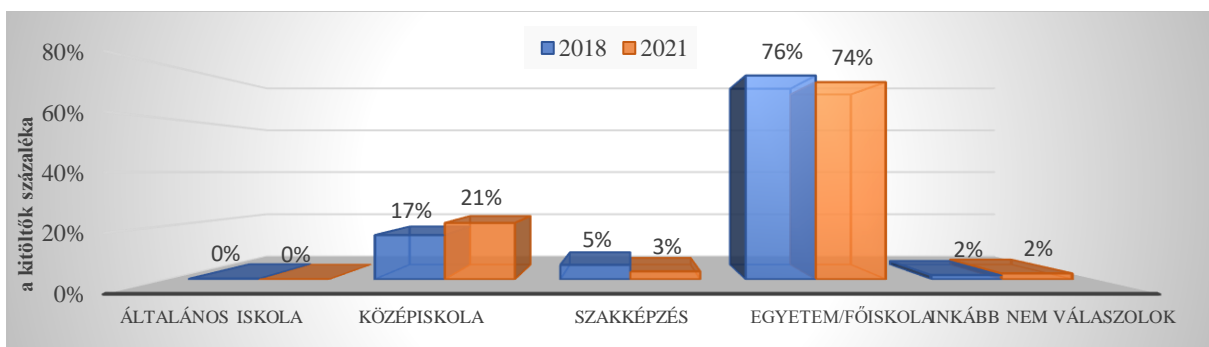
A kitöltők nemek szerinti megoszlásának aránya mindkét vizsgált évben hasonlóan alakult, a kitöltők több, mint 80%-a férfi volt. 2018-ban 307 férfi mellett 58 nő, míg 2021-ben 114 férfi és 18 nő adott választ a kérdésre (2018-ban további 4 fő, 2021-ben pedig további 1 fő a kérdésre az „inkább nem válaszolnék” válaszlehetőséget jelölte meg).

A válaszadók életkorának vizsgálata korcsoportok szerint zajlott. A 4. ábrán látható, hogy 20 évesnél fiatalabb kitöltő egyik vizsgált évben sem volt, a legtöbbször 20 és 60 év közöttinek vallotta magát, kisebb számban akadtak 60 évnél idősebb személyek is a kitöltők között.

4. ábra - A kitöltők életkor szerinti eloszlása

A kitöltők iskolai végzettségét az 5. ábra szemlélteti. Végzettség szerint az egyetemet vagy főiskolát végzettek töltötték ki a kérdőívet a legnagyobb arányban, mindkét évben a kitöltők több, mint 70%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett.

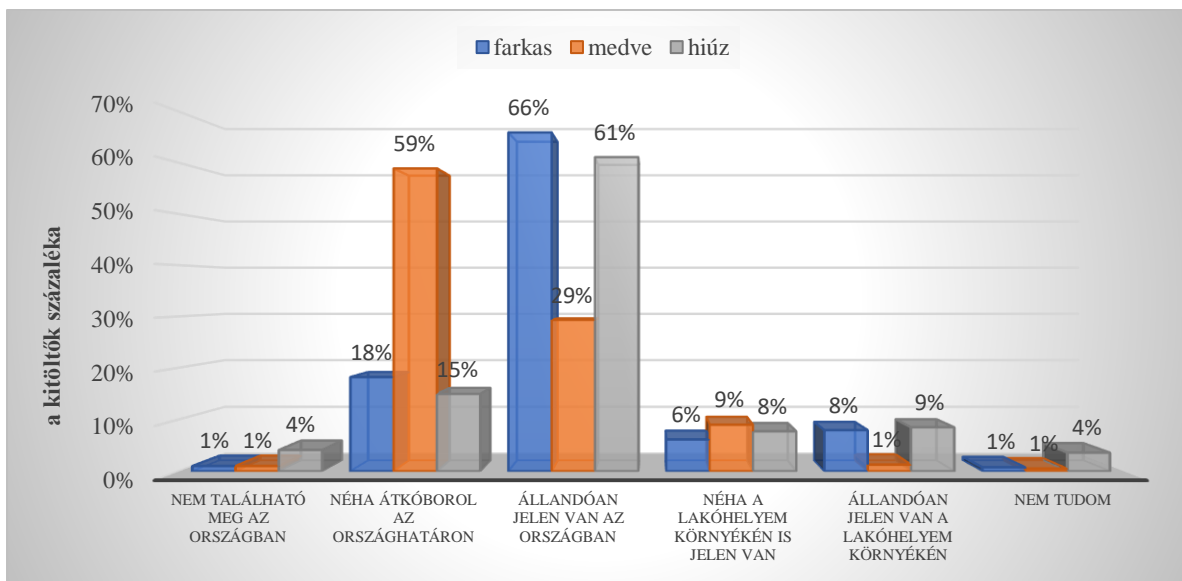
5. ábra - A kitöltők iskolai végzettsége

Lakóhelyet tekintve a kérdőívet kitöltő személyek többsége 5000 fő alatti településen (faluban) élt, 2018-ban a kitöltők 52%-a, 2021-ben pedig az 59%-a. Utánuk második legnagyobb arányban a városiak vettek részt a felmérésben, 2018-ban 40%, 2021-ben pedig 35% volt az arányuk. A községben élők száma mindkét vizsgált évben csupán 6%-ot tett ki. Ezen felül 2018-ban a kitöltők 2%-a jelölte meg az „inkább nem válaszolnék” opciót.

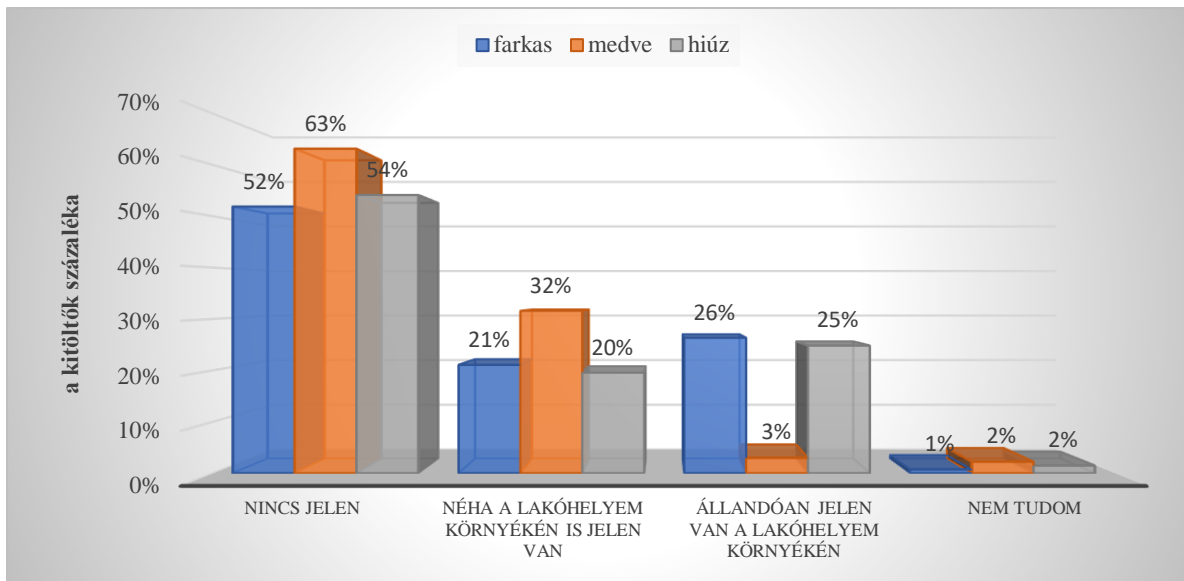
2018-ban a kitöltők 35%-a, 2021-ben pedig 55%-a jelölte be, hogy tagja volt a felmérés idején valamilyen kormányzati intézménynek, vadászati, mezőgazdasági vagy természetvédelmi egyesületnek/NGO-nak, amely közvetlenül vagy közvetve foglalkozott nagyragadozókkal, vagy részt vett azok kezelésében.

A nagyragadozókkal kapcsolatos ismeretek, vélemények

A kérdőív első kérdése a kitöltők ismereteit mérte fel azzal kapcsolatban, hogy szerintük mely nagyragadozók fordultak elő az országban, illetve a lakóhelyük közelében a felmérés idején. A 2018-as kérdőív egyaránt vizsgálta a nagyragadozók országos, illetve a kitöltők lakóhelyének környezetében való előfordulását, míg a 2021-es kérdőív a kitöltők lakóhelyének környékén való előfordulást vizsgálta. A kérdésre a 2018-ban érkezett válaszokat a 6. ábra, a 2021-es válaszokat pedig a 7. ábra mutatja. 2018-hoz képest 2021-ben lényegesen magasabb arányban jelölték meg a kitöltők azon opciókat, miszerint a nagyragadozó fajok a lakóhelyük környékén is jelen vannak. 8%-ról 26%-ra nőtt azok aránya, akik szerint a farkas állandóan jelen volt a lakóhelyük környékén, a hiúz esetében 9%-ról 25%-ra nőtt ez az arány. A medve esetében ez nem változott számottevően, 1%-ról 3% nőtt ez az arány.

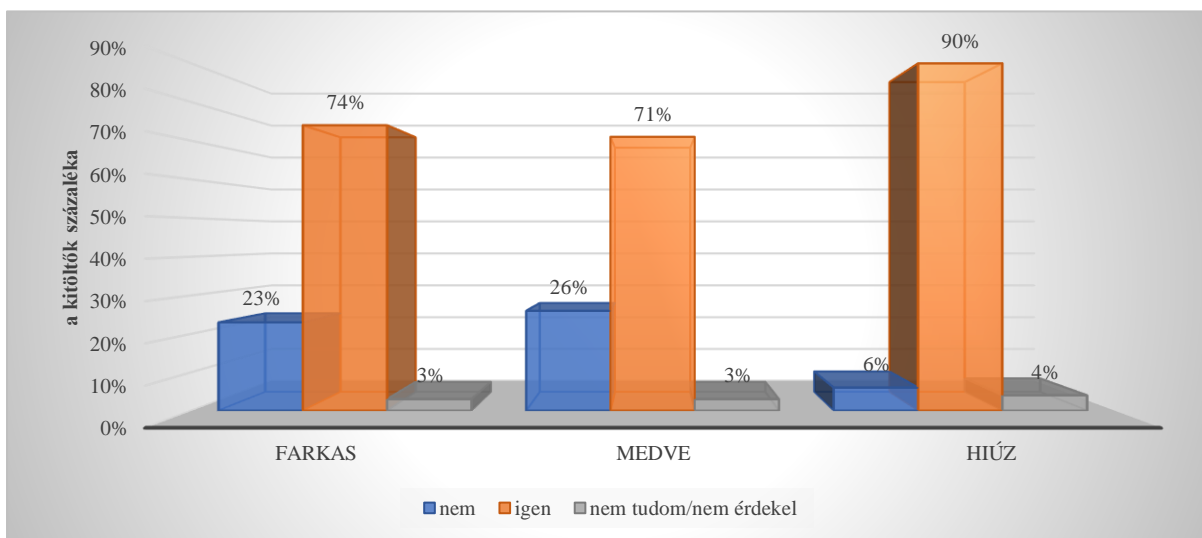

6. ábra - A nagyragadozók jelenléte a kitöltők szerint (2018)

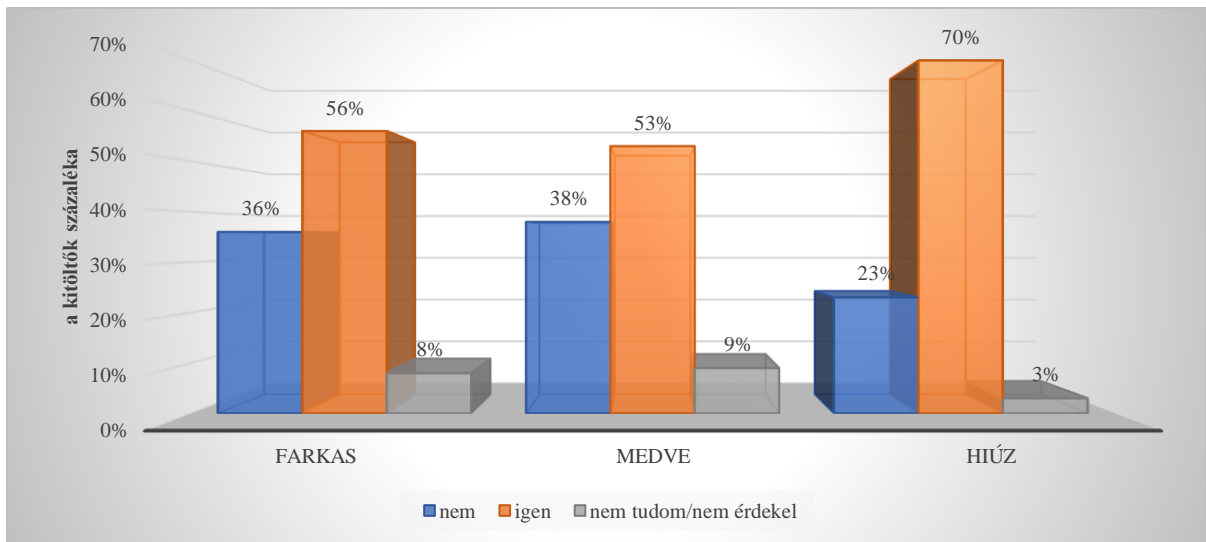

7. ábra - A nagyragadozók jelenléte a kitöltők szerint (2021)

A második kérdésre, hogy a nagyragadozók törvényileg védeltséget élvezzenek-e, a válaszadók nagyobb része igent mondott, azonban nem kis számban érkeztek nemleges válaszok is. A 2021-es évre a nemleges válaszok tekintetében növekedés figyelhető meg. A kitöltők legjobban a hiúz törvényi védeltségét támogatták mindkét vizsgált évben (2018-ban 90%, 2021-ben 70%), ezt követte a farkas (2018-ban 74%, 2021-ben 56%), majd a medve (2018-ban 74%, 2021-ben 56%). A válaszok százalékos arányát a 8. és a 9. ábra szemlélteti.

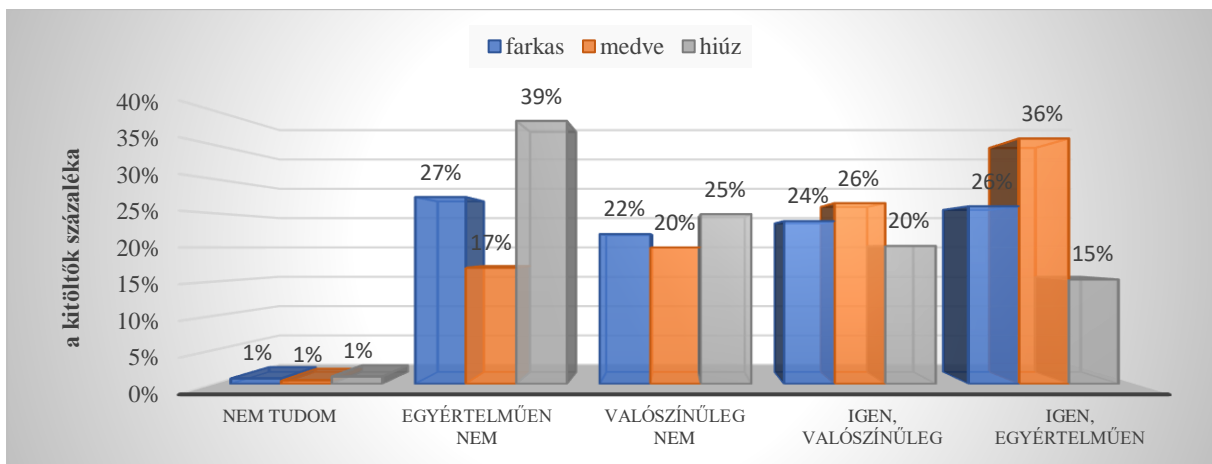

8. ábra – A kitöltők szerint védeltséget élvezzenek-e a nagyragadozók? (2018)

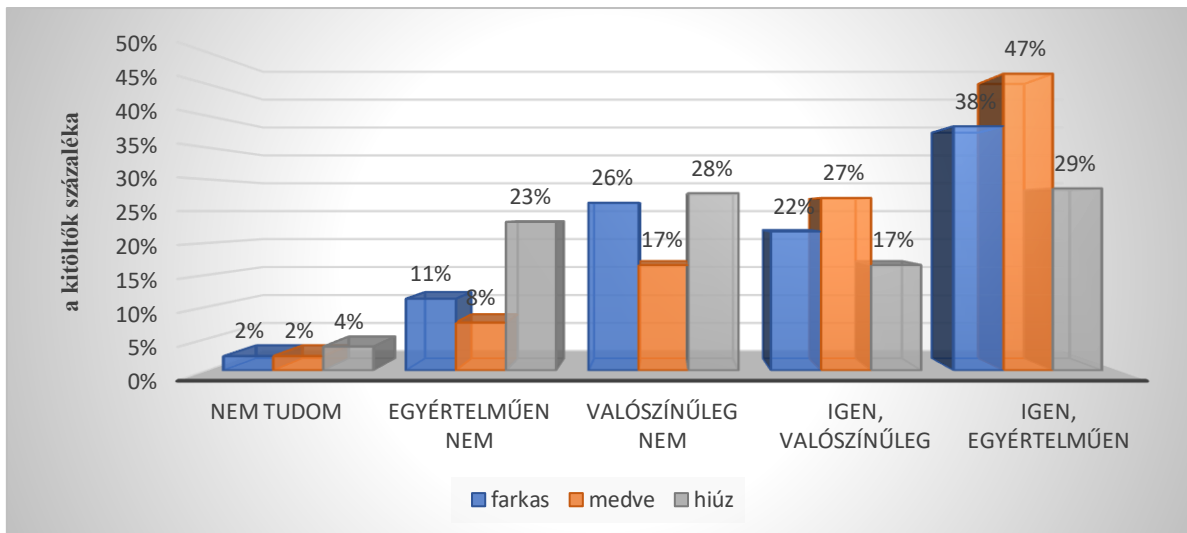

9. ábra - A kitöltők szerint védettséget élvezzenek-e a nagyragadozók? (2021)

A következő kérdés arra vonatkozott, hogy a kitöltők szerint a nagyragadozókat távol kellene-e tartani az ő lakóhelyük környékétől. A válaszokat a 10. és 11. ábra szemlélteti. Az adatok alapján elmondható, hogy a kitöltők többsége a medvét látná legkevésbé szívesen a lakóhelye környezetében, ezt követi a farkas és végül a hiúz mindkét vizsgált évben. A 2021-es évre a fajok megítélése romlott, a farkas esetében 26%-ról 38%-ra, a medve esetében 36%-ról 47%-ra, a hiúz esetében pedig 15%-ról 29%-ra emelkedett az „igen, egyértelműen” válaszlehetőség megjelölők aránya.

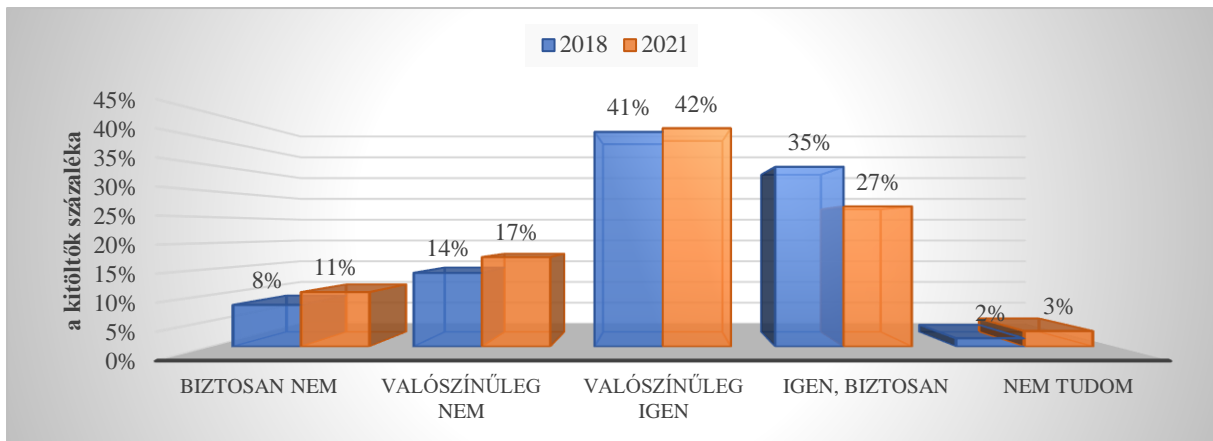
10. ábra - Távol kellene-e tartani a nagyragadozókat? (2018)

11. ábra - Távol kellene-e tartani a nagyragadozókat? (2021)

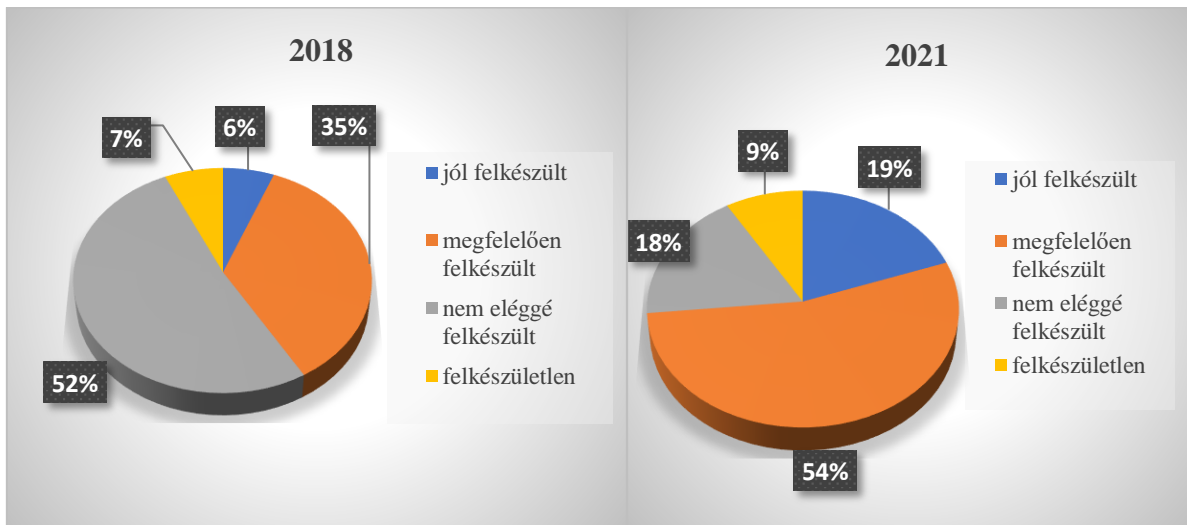
A negyedik kérdés azt mérte fel, hogy a válaszadók véleménye szerint a hazai nagyragadozó fajok jelenthetnek-e emberi sérüléssel járó veszélyt. Az előző kérdésre adott válaszokhoz hasonlóan mindkét vizsgált évben megfigyelhető volt az, hogy a kitöltők többsége (2018-ban 36%, 2021-ben 47%) a medve esetében jelölte meg az „igen, egyértelműen” választ legmagasabb arányban, ezt követte a farkas (2018-ban 26%, 2021-ben 38%), a legkevésbé veszélyes állatfajnak pedig a hiúzt tartották mindkét vizsgált évben. 2018-hoz képest 2021-ben mindhárom fajjal kapcsolatban magasabb volt a negatív válaszok aránya.

Az ötödik kérdés a nagyragadozók állománynövekedésével volt kapcsolatos, és azt mérte fel, hogy a kitöltők szerint a nagyragadozók számának növekedése megfelelően kezelhető-e. A válaszadók nagyobb része ezzel kapcsolatban optimista volt, legtöbbjük mindkét vizsgált évben az „igen, biztosan” vagy a „valószínűleg igen” választ jelölték meg e kérdésre, ahogy ez a 12. ábrán látható. Megfigyelhető azonban, hogy 2018-hoz képest a negatív válaszok aránya kisebb növekedést mutatott 2021-ben.

12. ábra - A nagyragadozók számának mostani mértékű növekedése megfelelően kezelhető-e?

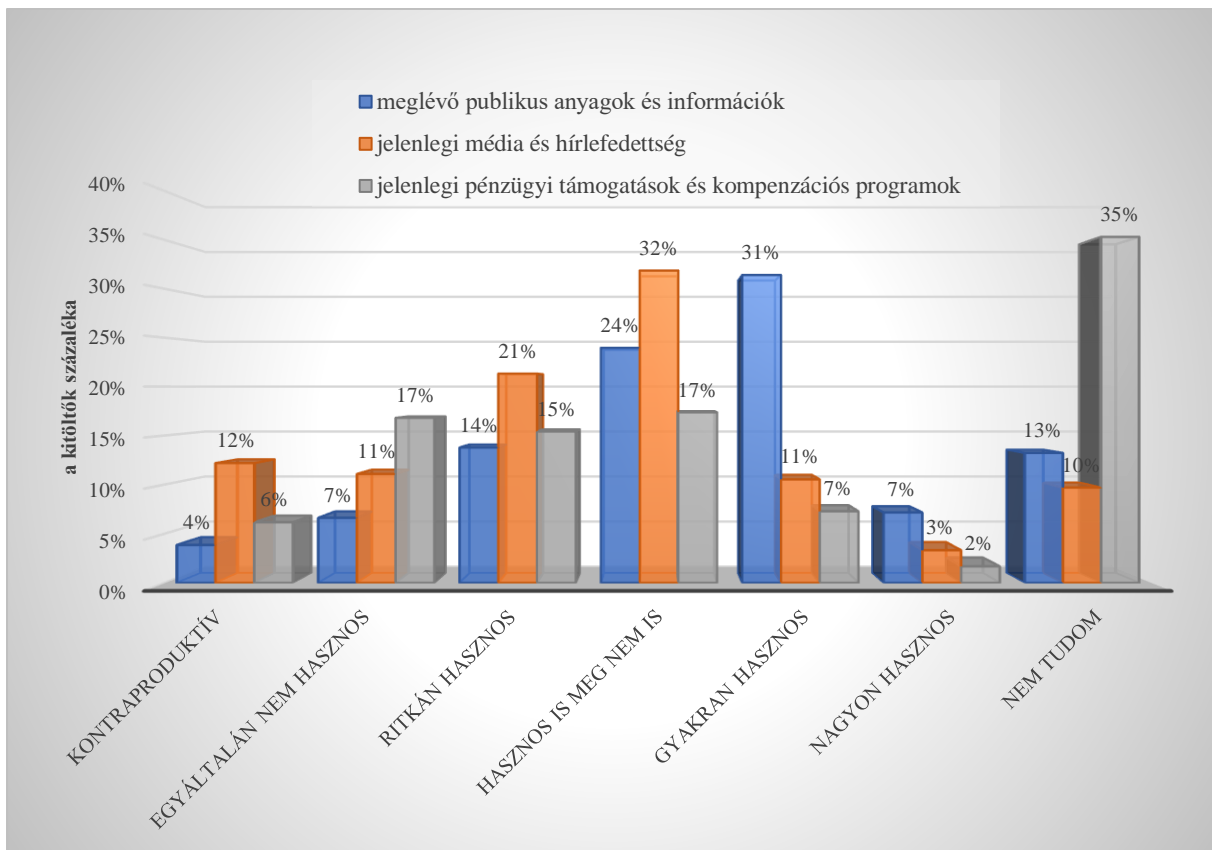
A hatodik kérdés a nagyragadozókkal kapcsolatosan felmerülő problémák kezelését illetően mérte fel a kitöltők felkészültségét. A beérkezett válaszokat a 13. ábra mutatja. Ezek alapján a 2018-as évben a legtöbb válaszadó nem tartotta magát eléggé felkészültnek a nagyragadozókkal kapcsolatos problémák kezelését illetően, ehhez képest 2021-ben viszont a legtöbben már a megfelelően felkészült opciót jelölték meg erre a kérdésre, valamint a magukat jól felkészültnek tartó válaszolók aránya is növekedett az előző felméréshez képest.

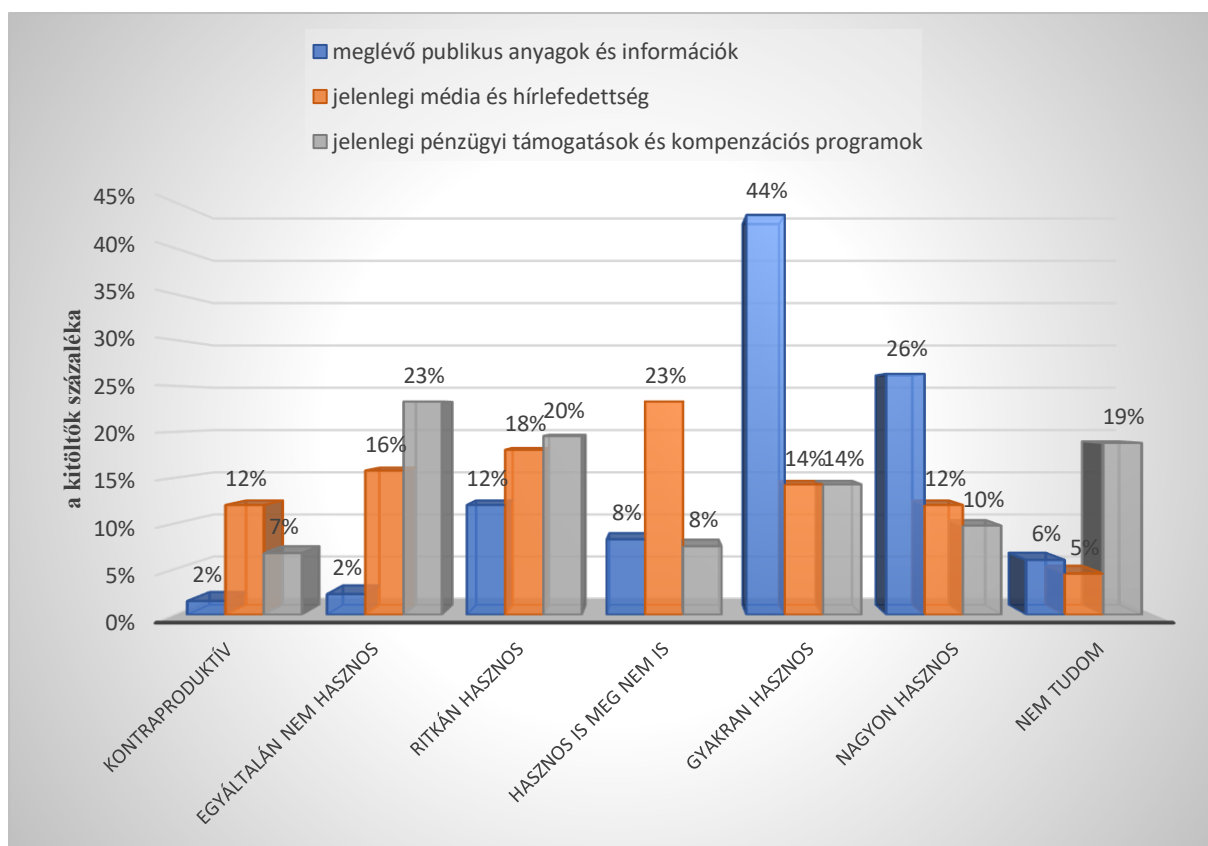
13. ábra - A kitöltők felkészültsége a nagyragadozókkal kapcsolatosan felmerülő problémák kezelését illetően

A kérdőív hetedik kérdése az volt, hogy a kitöltők hogyan értékelik az egyes irányelveket és tevékenységeket a nagyragadozók együttélésével kapcsolatban Magyarországon. A válaszok a 14. és 15. ábrán láthatók. Mindkét vizsgált év adatai alapján

elmondható, hogy általánosságban a meglévő publikus anyagokat és információkat a kitöltők hasznosnak találták, 2021-ben a „gyakran hasznos” és a „nagyon hasznos” válaszok aránya lényegesen nőtt. A vizsgált években a média és hírfedettséggel kapcsolatban vegyes érzéseik voltak, legtöbbször a „hasznos is meg nem is” (2018-ban a válaszadók 32%-a, 2021-ben 23%-a), valamint a „ritkán hasznos” (2018-ban 21%, 2021-ben 18%) opciót jelölték meg válaszként. A pénzügyi támogatások és kompenzációs programokkal kapcsolatban 2018-ban a legtöbb ember (35%) nem tudott véleményt nyilvánítani, és ez az arány 2021-ben lényegesen csökkent (19%), ezek mellett a kitöltők nagyobb részének inkább negatív véleménye volt ezeknek a hasznosságáról.

14. ábra - A nagyragadozókkal kapcsolatos irányelvek, tevékenységek értékelése

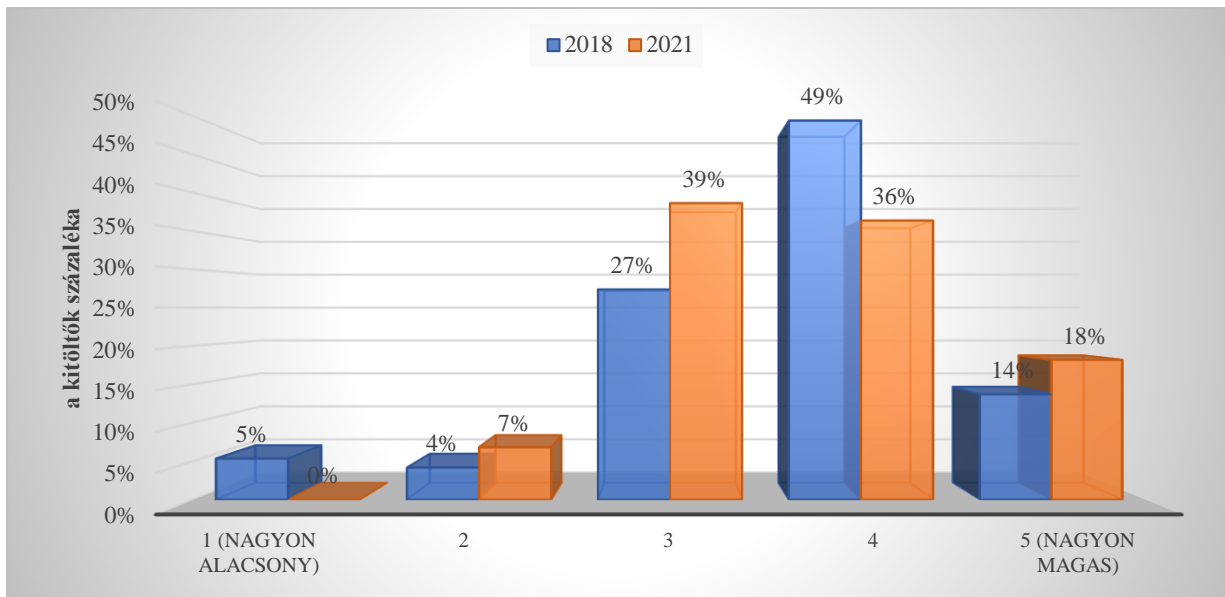

15. ábra - A nagyragadozókkal kapcsolatos irányelvek, tevékenységek értékelése

A kapcsolatépítéssel kapcsolatos kérdések

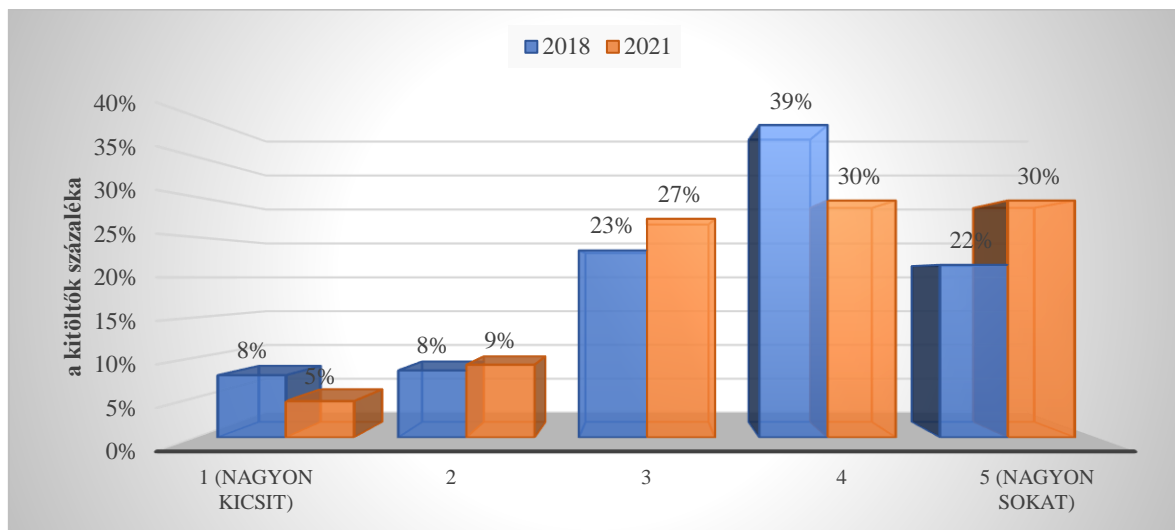
A kérdőív nyolcadik kérdése az volt, hogy a kitöltő kapcsolatban áll-e olyan személyekkel és/vagy intézményekkel, amelyek a nagyragadozóállományok kezelésével foglalkoznak. A kérdésre 2018-ban a kitöltők 54%-a válaszolt igennel, 2021-ben ez az arány lényegesen nőtt, 67%-ra.

A kérdőív kilencedik kérdésében a kitöltőknek a saját kapcsolatépítési képességüket kellett értékelni egy 1-5-ig terjedő skálán, a kérdésre érkezett válaszok a 16. ábrán láthatók. A válaszolók átlaga mindkét vizsgált évben hasonlóan alakult, 2018-ban 3,62, 2021-ben pedig 3,66 volt, a válaszadók többsége megfelelőnek vagy magasnak tartotta e képességét. Pozitívumnak tekinthető, hogy 2021-ben 4%-kal többen értékelték a kapcsolatépítési képességüket nagyon magasnak, azonban magasabb volt a 3-as értékelések aránya is.

16. ábra - A kitöltők kapcsolatépítési képessége

A következő kérdés azt mérte fel, hogy a válaszadók kapcsolatépítési képessége mennyire segítette őket az adott években a munkájukban, ezt szintén egy 1-5-ig terjedő skálán kellett ezt értékelniük. Az előző kérdésre adott válaszokhoz hasonlóan a magasabb értékelések voltak többségben e kérdés tekintetében is, ahogy ez a 17. ábrán is látható. 2018-ban a válaszolók átlaga 3,55, 2021-ben pedig 3,7 volt. A legmagasabb értékelések aránya mintegy 8%-kal növekedett 2021-re.

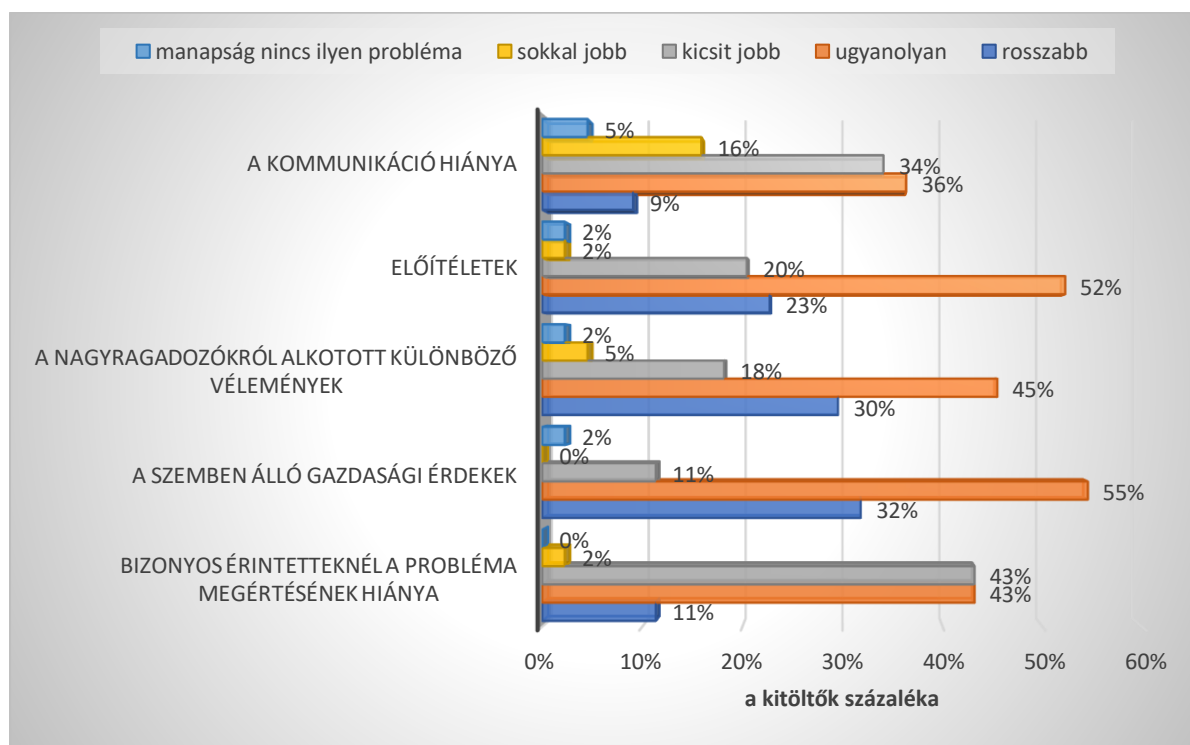

17. ábra - A kapcsolatépítési képesség mennyit segít a kitöltők munkájában

A kérdőív következő kérdése az érintett felek közti kapcsolattartásról, valamint annak 2018-as állapotához képest bekövetkezett változásáról szól.

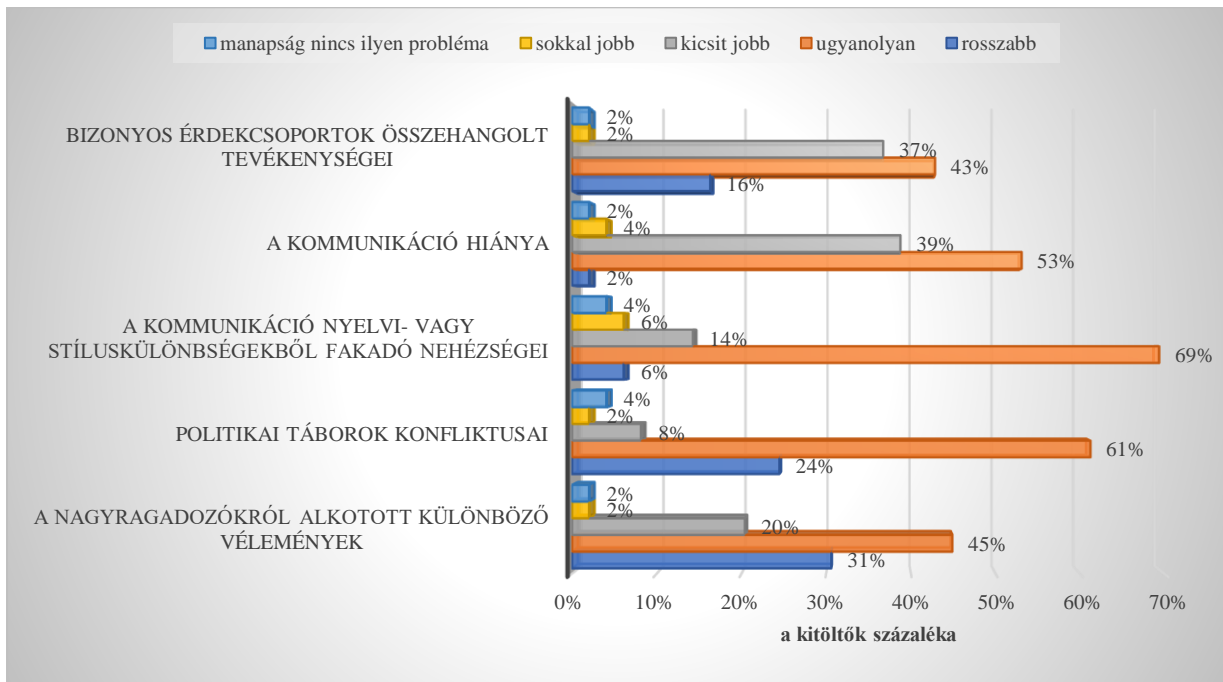
A válaszok alapján kitöltők többsége (54%-a) ezen időszak óta megismerkedett új érintett felekkel. Pozitív eredmény továbbá az is, hogy az újonnan megismert érintettekkel rendszeres a kapcsolattartás (73% jelölte meg ezt a választ), valamint fontosnak tartják a jövőben is új érintett felek megismerését (84% jelölte meg ezt a választ). Emellett pedig a kitöltők többsége (79%) tervez részt venni a nagyragadozók kezelésével kapcsolatos fórumokon is a jövőben.

A 2018-as kérdőív a regionális kapcsolatépítés kihívásait mérte fel, a 2021-es kérdőív pedig azt vizsgálta, hogy ezek milyen irányba változtak az előző felmérés óta. A vizsgált kihívások a következők voltak: „bizonyos érintetteknél a probléma megértésének hiánya”, „a szemben álló gazdasági érdekek”, „a nagyragadozókról alkotott különböző vélemények”, „előítéletek”, és „a kommunikáció hiánya”. A kihívásokat tekintve a legtöbb válaszadó szerint ezek ugyanolyan mértékűek voltak 2018-ban és 2021-ben is. A kommunikáció esetében a válaszadók 34%-a szerint kis javulás történt, 16% szerint pedig sokkal jobb lett. Az érintetteknél a probléma megértésének a hiánya 43% szerint mérséklődött 2021-re. Ezt a 18. ábra mutatja.

18. ábra - A regionális kapcsolatépítés kihívásainak változása 2018-hoz képest

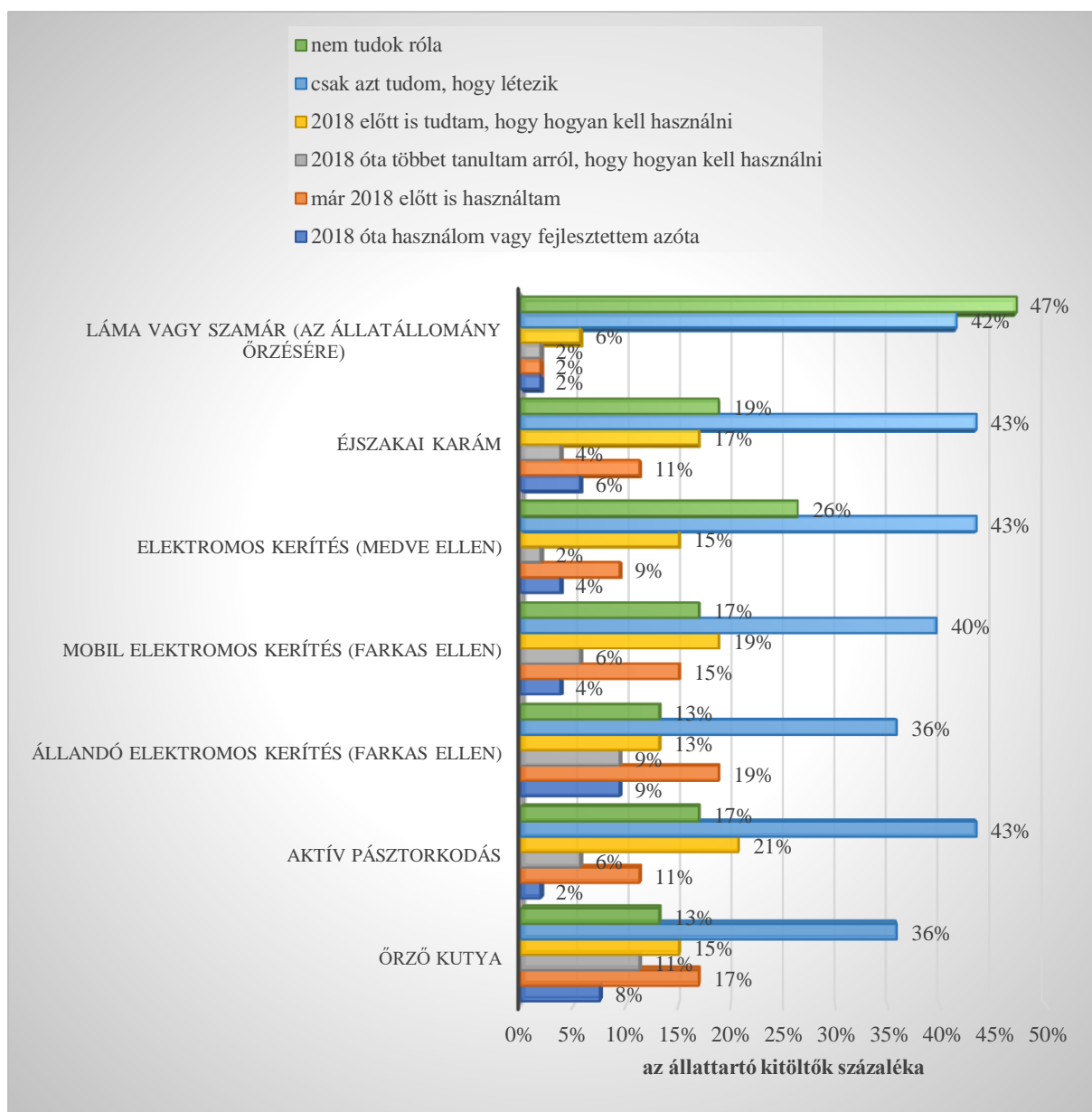
Hasonlóan a regionális kapcsolatépítés kihívásaihoz, a nemzetközi kapcsolatépítés esetében sem történt változás általában a kérdőív kitöltői szerint a vizsgált kihívások esetében, legtöbbször ezeket ugyanolyan mértékűnek ítélték meg ezeket a kihívásokat 2021-ben is, mint 2018-ban, ahogy ezt a 19. ábra is mutatja. Bizonyos érdekcsoportok összehangolt tevékenységei, illetve a kommunikáció esetében azonban a kitöltők több, mint 30%-a kis mértékű javulást tapasztalt.

19. ábra - A nemzetközi kapcsolatépítés kihívásainak változása 2018-hoz képest

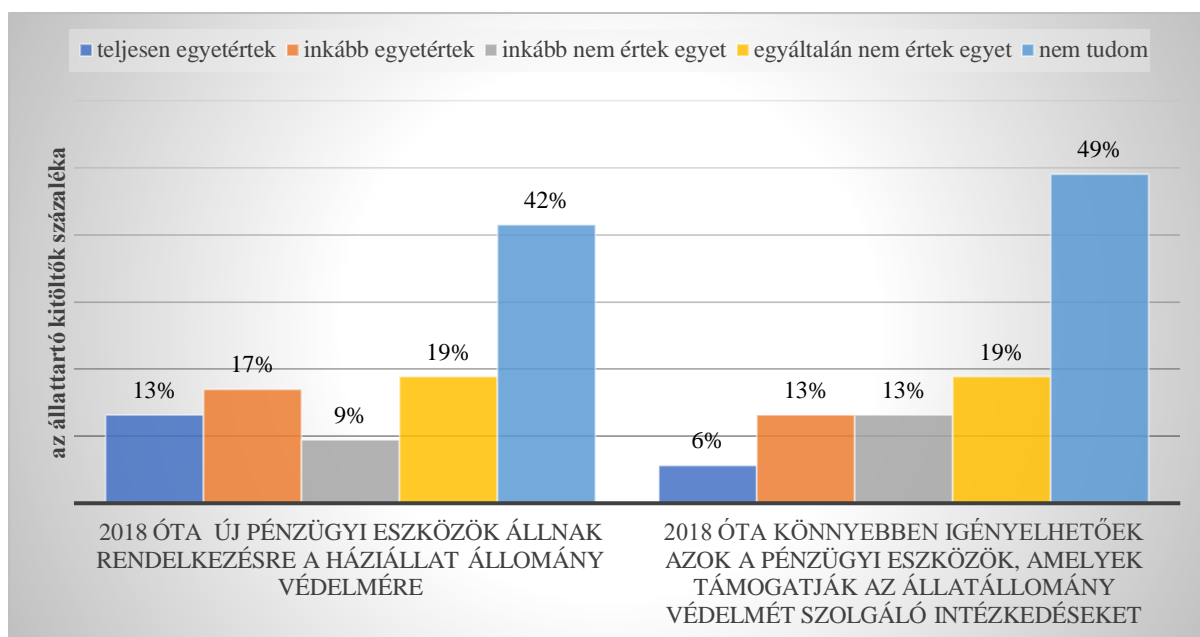
A nagyragadozók elleni védekezéssel és a pénzügyi eszközökkel kapcsolatos kérdések

A kérdőív 14. kérdése a preventív módszerekkel kapcsolatos tevékenységeket mérte fel 2021-ben azon válaszadók körében, akik tartottak valamilyen háziállatot a felmérés idején (a kitöltők ~40%-a jelölte ezt meg). A válaszokat a 20. ábra mutatja. A válaszok alapján elmondható, hogy az állattartók körülbelül fele nem élt ilyen módszerekkel a nagyragadozók elleni védekezés során, a „nem tudok róla”, valamint a „csak azt tudom, hogy létezik” választ jelölték meg legtöbbször az egyes tevékenységekkel kapcsolatban. A legtöbb válaszadó őrző kutyát, elektromos kerítést alkalmazott a háziállatok védelmére, valamint az aktív pásztorkodás és az éjszakai karám is ismert volt számukra és alkalmazták is. Legalacsonyabb arányban lámákat és szamarakat használtak a kitöltők a nyáj őrzésére, 2018 előtt csupán 2% (1 fő), 2021-ben pedig szintén 2% (1 fő) jelölte meg ennek a módszernek az alkalmazását.

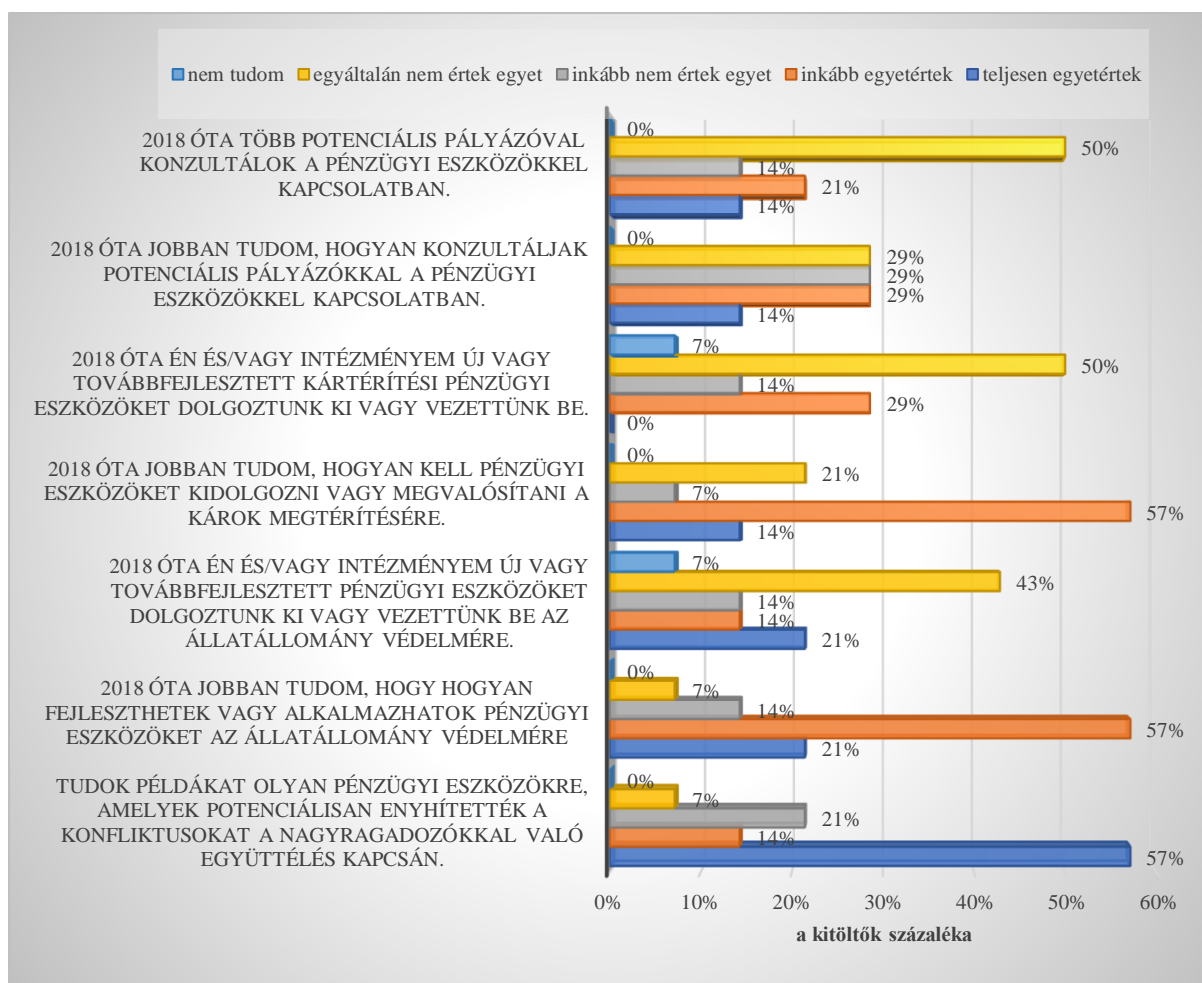
20. ábra - A háziállatok védelmére használt módszerek ismerete

A 17. kérdés két alkérdése azt mérte fel az állattartó kitöltők körében, hogy 2021-ben szerintük álltak-e rendelkezésre új pénzügyi eszközök a háziállat állomány védelmére, illetve ezek könnyebben elérhetővé váltak-e 2018 óta. A válaszokat a 21. ábra mutatja. A legtöbb válaszadó mindkét esetben a „nem tudom” opciót jelölte meg (42% illetve 49%), azaz ezekről a támogatásokról a kitöltők nagy része nem rendelkezett ismeretekkel. A kitöltők 17%-a teljesen egyetértett azzal, hogy 2021-ben rendelkezésre álltak új pénzügyi eszközök, 6% szerint ezek könnyebben igényelhetők voltak, mint 2018-ban.

21. ábra - vélemény a pénzügyi eszközök rendelkezésre állásáról

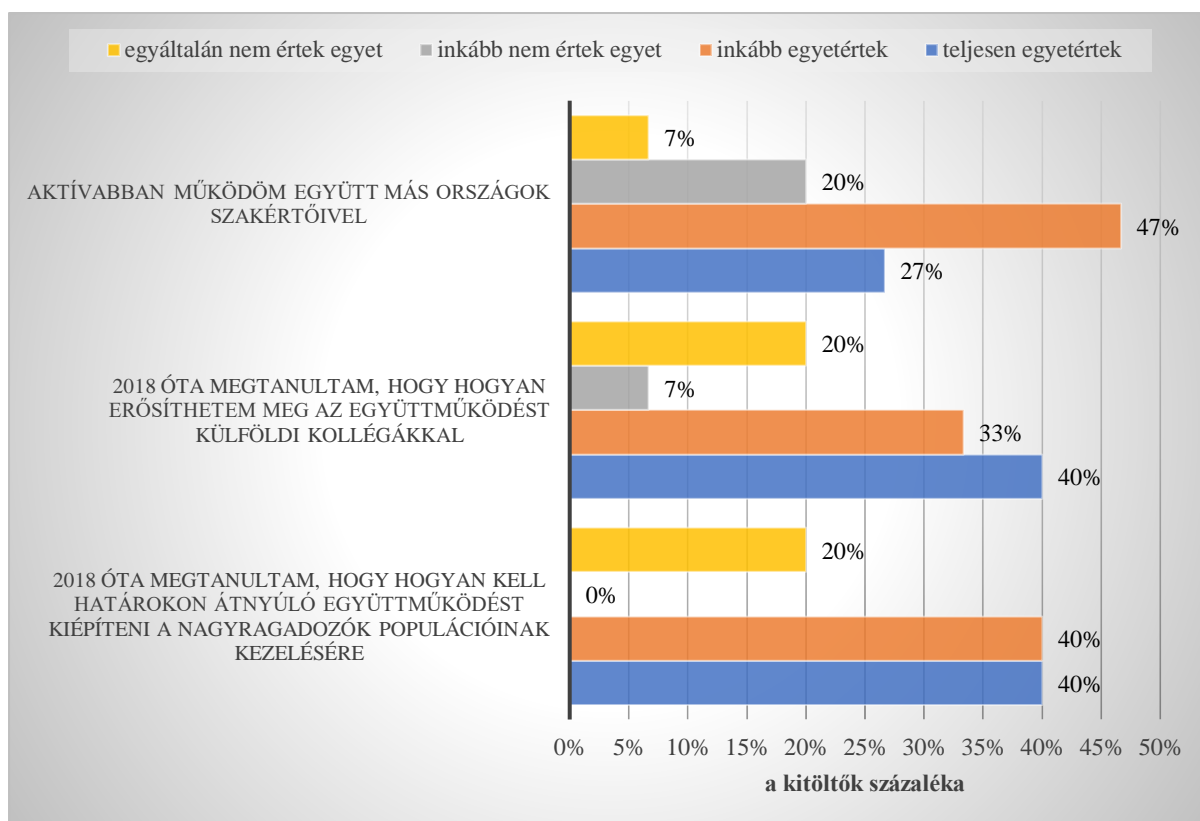
A következő kérdések a nagyragadozókkal kapcsolatos pénzügyi támogatásokkal kapcsolatosak. 2021-ben a válaszadók 18%-a vett részt pénzügyi eszközök kidolgozásában vagy megvalósításában, vagy a potenciális pályázókkal való konzultációban. A kérdőív 20. kérdésében ezeknek a kitöltőknek kellett az egyes állításokat értékelniük aszerint, hogy mennyire értenek egyet velük. A válaszokat a 22. ábra szemlélteti. A válaszadók többsége ismert a nagyragadozókkal kapcsolatos konfliktusok enyhítését célzó pénzügyi eszközöket, és szerzett ismereteket arról 2018 óta, hogy ezeket hogyan kell kidolgozni és alkalmazni (mind az állatállomány védelme, mind a nagyragadozók okozta károk megtérítése céljából), azonban új pénzügyi eszközök kidolgozására és bevezetésére nem kerítették sort 2021-re a legtöbben. A potenciális pályázókkal való konzultációk esetében is látható, hogy nem történt jelentős változás a 2018-as és 2021-es év között.

22. ábra - A nagyragadozókkal kapcsolatos pénzügyi támogatások

A következő kérdés az érintettek közötti együttműködést vizsgálta. A kitöltők közül 15 személy működött együtt 2021-ben más országok kollégáival vagy szakértőivel a nagyragadozókkal kapcsolatos problémák megoldásában, 34 személy nem, viszont nyitott lett volna erre, 7 fő nem működött együtt, és nem is érdeklődött ez iránt.

A külföldi szereplőkkel való együttműködésről szóló állítások értékelését a 23. ábra mutatja. A kitöltők többsége (74%) egyetért azzal, hogy aktívabban működik együtt más országok szakértőivel. 40%-uk teljesen egyetért azzal az állítással, hogy 2021-re megtanulták, hogyan működjenek együtt más országok kollégáival, valamint ugyanilyen arányban jelölték meg azt, hogy teljesen egyetértenek azon állítással, hogy megtanulták, hogyan kell határokon átnyúló együttműködések kiépíteni a nagyragadozók populációinak kezelésére.

23. ábra - Együttműködés külföldi szereplőkkel

A nagyragadozókkal kapcsolatos bűncselekményekről szóló kérdések

A kérdőív 24. kérdése azt mérte fel, hogy a kitöltők részt vesznek-e vadon élő állatokkal összefüggő bűncselekményekkel kapcsolatos adatcserében, nyomozásban vagy büntetőeljárásban. Erre 41%-uk válaszolt igennel. A következő kérdések ezekhez a válaszolókhöz szóltak.

A 25. kérdés alkérdései a vadon élő állatokkal összefüggésbe hozható bűnözésről, illetve a nagyragadozók illegális elpusztításáról szóltak, a válaszok a 24. ábrán láthatók. A válaszadók többsége (64%-a) úgy gondolja, hogy a természet elleni bűncselekmények jelentős problémát okoznak a nagyragadozók védelmének eredményességében. A nagyragadozókkal kapcsolatos bűncselekmények esetében a vádemelésben, nyomozásban, nemzetközi adatcserében a válaszadók többsége 2021-ben (a 2018-as évhez képest) nem vett részt hatékonyabban.

24. ábra - A természet elleni bűncselekmények és illegális elejtésekkel kapcsolatos nézetek

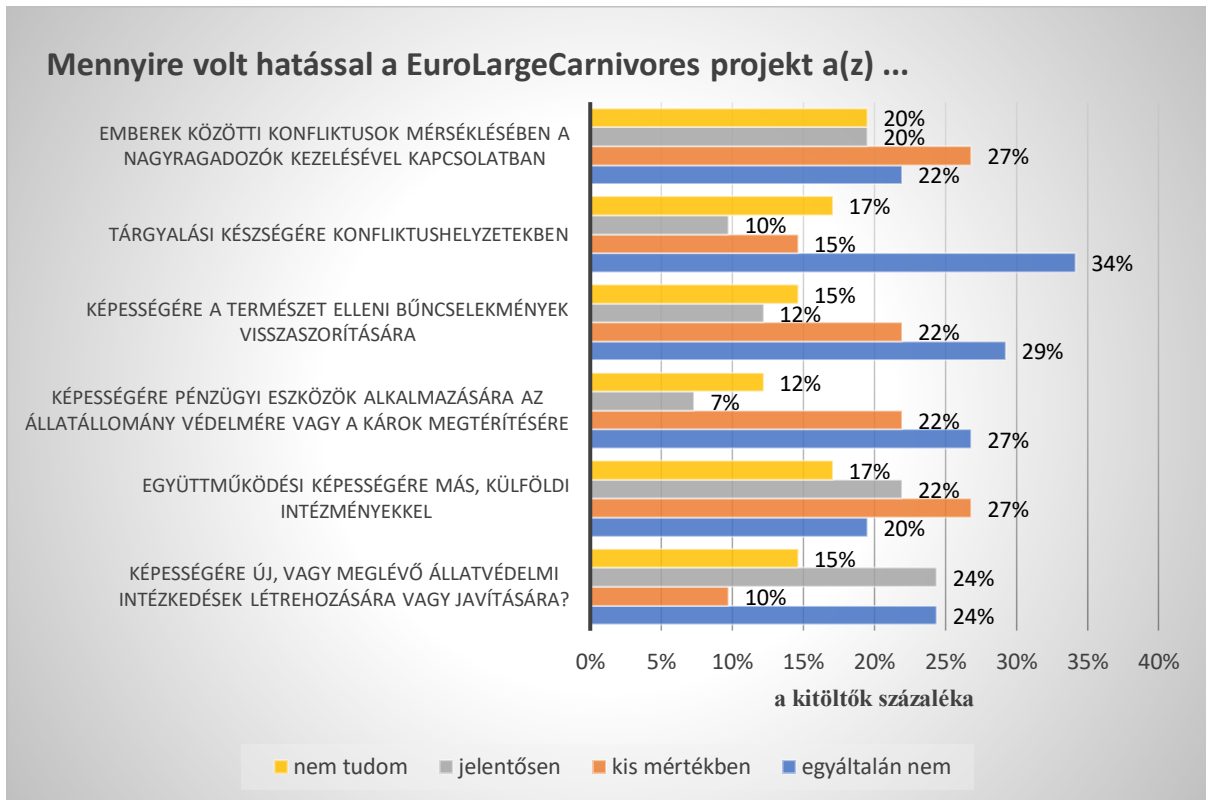
Az EuroLargeCarnivores LIFE projekttel kapcsolatos kérdések

A 2021-es kérdőív következő kérdései az EuroLargeCarnivores LIFE projekttel voltak kapcsolatosak. 15 fő, azaz a kitöltők 11%-a valamely, a projektben együttműködő partnernek dolgozott. A kitöltők 20%-a (27 fő) vett részt a projekt keretében szervezett, vagy ahhoz kapcsolódó eseményeken.

Közülük a 2018-as stakeholder mapping (érintett térképezés) workshopon 20%, a 2018-as kérdőíves felmérésben pedig 49% vett részt. Állatvédelmi intézkedésekről és azok megvalósításával kapcsolatos rendezvényen 37%, pénzügyi támogatásokkal kapcsolatos rendezvényeken pedig 17% vett részt. Olyan workshopokon, konferenciákon vagy megbeszéléseken, amelyek témája a természet elleni bűncselekmények csökkentése, 22%, míg a nagyragadozók monitoringjával foglalkozókon 22% vett részt. Az érintettek állásfoglalásával kapcsolatos rendezvényeken pedig 46% vett részt.

A következő kérdés a LIFE projekt értékeléséről szólt 2021-ben. A kitöltők válaszainak arányát a 25. ábra szemlélteti. Pozitív eredménynek tekinthető, hogy az állatvédelmi intézkedésekkel kapcsolatos képességeket tekintve a kitöltők 24%-ára, a külföldi intézményekkel való együttműködésben a 22%-ukra, az állatvédelmi intézkedésekkel kapcsolatban pedig a kitöltők 24%-ára jelentős hatást gyakorolt az EuroLargeCarnivores

projekt. A konfliktushelyzetekben való tárgyalási készség tekintetében 10%-ra, az emberek közötti konfliktusok mérséklésével kapcsolatban pedig 20%-ra volt jelentős hatással a projekt

25. ábra - A EuroLargeCarnivores projekt értékelése

5. Következtetések és javaslatok

Az eredmények alapján elmondható, hogy az EuroLargeCarnivores projekt számos kérdésben pozitív hatást gyakorolt a nagyragadozókkal kapcsolatos ismeretek bővítésében, valamint a konfliktusok megoldásának kidolgozásában is. A társadalomban azonban erősen jelen vannak az előítéletek a nagyragadozókkal szemben. A félelem nagy szerepet játszik az ezen fajokkal kapcsolatos negatív attitűdök megjelenésében. Leginkább a medve és a farkas esetében tartanak attól az emberek, hogy az veszélyt jelenthetnek a testi épségükre, a hiúz esetében ez kevésbé jellemző. A negatív vélemények mindhárom fajról 2018-hoz képest 2021-re nagyobb arányban jelentkeztek.

A többség azonban a nagyragadozók populációinak növekedését kezelhetőnek ítéli meg. Nyitottak arra, hogy ezen fajok kezelésének kérdésében az érintett felek között (mind regionális, mind nemzetközi szinten) kapcsolattartás, párbeszéd legyen, a megoldások közösen kerüljenek kidolgozásra.

A pénzügyi támogatási rendszerek, kompenzációs programok a kitöltők nagyobb része szerint nem népszerűek, az embereknek kevés információjuk van róluk, illetve nem tartják hasznosnak ezeket. A média és hírfelvettség tekintve 2018-hoz képest 2021-ben kisebb javulás tapasztalható, azonban ez nem jelentős, az emberek nagyobb része úgy gondolja, hogy a nagyragadozók tekintetében nincs elég információ, ami rendelkezésre áll. A publikus anyagok és információk elérhetősége a kérdőívet kitöltők szerint 2018-hoz képest 2021-re már javulást mutatott.

A nagyragadozókkal kapcsolatos regionális és nemzetközi kihívások tekintetében a 2018-2021-es időszakban a kérdőív kitöltőinek többsége szerint az érintettek közötti párbeszéd a projekt hatására javulást mutatott. A nagyragadozók jelenlétével, szerepével kapcsolatos eltérő vélemények, viták, valamint a nagyragadozókkal szembeni előítélet, ellenszenv azonban megnőtt, amivel párhuzamosan a szereplők közötti gazdasági érdekek is polarizálódtak. Ami előremutató, hogy az érintetteknel a nagyragadozók okozta problémák, kihívások megértésére való hajlandóság növekedést mutatott.

Az állattartásban jelentkező konfliktusokat az is erősítheti, hogy a háziállatok védelmére szolgáló intézkedésekről (pl. őrző állatok, kerítések, aktív pásztorkodás), illetve az állatállomány védelmére rendelkezésre álló pénzügyi támogatásokról a legtöbb kitöltő nem rendelkezett kellő ismerettel, nem alkalmazta ezeket.

A nagyragadozókkal szemben elkövetett bűncselekmények nyomozása és a vádemelés során a kitöltők többsége nem lett aktívabb, így elmondható, hogy nem mobilizálja erősebben a szereplőket a nagyragadozókkal szembeni illegális cselekményeket elkövetők elleni fellépés, még akkor sem, ha a kitöltők egyébként azt vallják, hogy a természet elleni bűncselekmények nagy problémát jelentenek a nagyragadozók védelmi céljainak megvalósításában.

Mivel a nagyragadozókkal kapcsolatos konfliktusok, valamint az érintettek közötti érdekellentétek igen összetettek, sokrétűek, ezért ezeknek a megoldására a közeljövőben alacsony esély mutatkozik.

A nagyragadozókkal kapcsolatos negatív attitűdök és az ezen fajoktól való félelem megszüntetésére fontos feladat a projekt keretében megkezdett intézkedések fenntartása, mint például a hivatalos, közérthető információk széles körben való terjesztése, az ökológiai szerepük, védettségük indokainak kihangsúlyozása. Az állattartásban jelentkező károk megelőzésére szolgáló módszerekről való tájékoztatás, valamint az ezekhez szükséges pénzügyi támogatások és kompenzációs rendszerek reformja is szükséges, hiszen a legtöbb állattartó ezekről nem rendelkezik kellő információval, vagy nem találja ezeknek a jelenlegi működését hatékonyak. Az egyes érdekcsoportok, érintettek közötti érdekellentétek feloldására is folytatni kell a regionális és nemzetközi szintű is a párbeszéd előmozdítását, a különböző nézőpontok ismertetését, illetve tapasztalatcserét.

6. Összefoglalás

Szaktervezőként a farkassal, a medvével és a hiúzzal kapcsolatos véleményeket, konfliktusokat vizsgáltam, fő célkitűzésem a magyarországi lakosság nagyragadozókhöz való hozzáállásának, valamint ennek 2018 és 2021 közötti változásának bemutatása volt az EuroLargeCarnivores projekt kérdőíves felméréseinek eredményein keresztül.

A nagyragadozókkal kapcsolatos társadalmi és gazdasági konfliktusok az egész világon jelen vannak. Az állattartásban jelentkező problémákat a háziállatok elejtése, az állattartók által védekezésre fordítandó plusz kiadások és a kompenzációs rendszerek nem megfelelő működése jelentik. Ezek a problémák főként azokban az országokban jelentkeznek, ahol a nagyragadozó újbóli megjelenése valósult meg, több évtizedes együttélés esetén kevésbé jellemzőek. A vadászattal foglalkozó személyek, szervezetek a vadászható vadfajokért való kompetíciót tartják a nagyragadozó terjeszkedésének legfőbb negatívumának, valamint jobban kitettek a nagyragadozó által okozott támadásoknak is a statisztikák alapján. A társadalom hozzáállása ezen fajokhoz is országonként eltérő, viszont általánosságban elmondható, hogy a nagyragadozó életmódjából fakadóan az emberek inkább negatív véleménnyel vannak róluk, tartanak attól, hogy a testi épségükre, háziállataikra veszélyt jelentenek.

Az EuroLargeCarnivores projektnek, illetve a WWF kérdőíves felmérések célja az volt, hogy megismerjük az emberek és a nagyragadozó együttélésének kihívásait, illetve lehetőségeit, valamint, hogy a határokon átnyúló együttműködéseket, a kommunikációt előmozdítsa a közös megoldások kidolgozása érdekében. A kérdőívek elemzésének eredményei alapján elmondható, hogy a magyar társadalomban erősen jelen vannak az előítéletek a nagyragadozókkal szemben. A félelem nagy szerepet játszik az ezen fajokkal kapcsolatos negatív attitűdök megjelenésében. Leginkább a medve és a farkas esetében tartanak attól az emberek, hogy az veszélyt jelenthetnek rájuk, a hiúz esetében ez kevésbé jellemző. A többség a nagyragadozó populációinak növekedését kezelhetőnek ítéli meg. Nyitottak arra, hogy ezen fajok kezelésének kérdésében az érintett felek között kommunikáció történjen, a megoldások közösen kerüljenek kidolgozásra. A legnagyobb kihívást az egyes érintett felek közötti konfliktusok jelentik, melyek magukban foglalják a kommunikáció hiányát, az egyes érintettek közötti érdekellentétet, az eltérő vélekedést az egyes fajok hasznosságáról, valamint a kezelési célok szempontjából sincs egyetértés a felek között. A projekt hatására a fajokkal kapcsolatos információk elérhetősége és ezeknek hozzáférhetősége, valamint az érintettek közötti kapcsolattartás lehetőségei, a konfliktusok kezelésére való képességük sokat javult.

Azonban mivel a nagyragadozókkal kapcsolatos konfliktusok, valamint az érintettek közötti érdekellentétek igen összetettek és sokrétűek, ezért ezeknek a megoldására a közeljövőben alacsony esély mutatkozik. Az ellentétek feloldásához az egyes érdekcsoportok, érintettek közötti kommunikációt, a fajokkal kapcsolatos hivatalos, közérthető információk elérhetőségét javítani kell, továbbá a pénzügyi, támogatási, kompenzációs rendszerek reformja is szükséges, melyekkel az EuroLargeCarnivores is foglalkozott.

7. Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom konzulensemnek, Tormáné Dr. Kovács Eszternek a szakdolgozatom megírásához nyújtott iránymutatásai miatt, valamint köszönöm az EuroLargeCarnivores projekt munkatársainak, legfőképp Dr. Patkó Lászlónak és Dr. Carol Grossmann-nak az adatok rendelkezésre bocsátását.

8. Irodalomjegyzék

- Bautista, C. – Revilla, E. – Naves, J. – Albrecht, J. – Fernández, N. – Olszańska, A. – Adamec, M. – Berezowska-Cnota, T. – Ciucci, P. – Groff, C. – Härkönen, S. – Huber, D. – Jerina, K. – Jonozovič, M. – Karamanlidis, A. A. – Palazón, S. – Quenette PY. – Rigg, R. – Seijas, J. – Swenson, J. E. – Talvi T. – Selva, N. (2019): Large carnivore damage in Europe: Analysis of compensation and prevention programs. *Biological Conservation*, 235: 308-316. DOI: [10.1016/j.biocon.2019.04.019](https://doi.org/10.1016/j.biocon.2019.04.019)
- Bihari Z. – Kozák L.: Az emlősök védelme. Juhász L. (szerk.) (2007): *Természetvédelmi állattan*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, pp: 230-245.
- Bihari Z. (2007): Barna medve. In: Bihari Z. – Csorba G. – Heltai M. (szerk.) *Magyarország Emlőseinek Atlasza*. Kossuth Kiadó, Budapest, pp: 224-225.
- Carter, N. H. – Linnell, J. D. C. (2016): Co-Adaptation Is Key to Coexisting with Large Carnivores. *Science & Society*, 31(8): 575-578.
- Eranus Eliza, Láng Sarolta, Máth András és Rácz Attila (2004): A kérdőíves adatfelvételezés újabb módszerei: telefonos, számítógéppel támogatott (CAPI, CATI) és internetes adatgyűjtés, In: Letenyey László (szerk.) (2004): *Településkutatás, Szöveggyűjtemény*. L'Harmattan Kiadó, Budapest, pp: 545-590.
- Firmánszky G. (2014a): Szürke farkas. In: Haraszthy L. (szerk.) *Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon*. Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár, pp: 701-703
- Firmánszky G. (2014b): Hiúz. In: Haraszthy L. (szerk.) *Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon*. Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár, pp: 698-700.
- Grossmann, C. M. – Patkó L. – Ortseifen, D. – Kimmig, E. – Cattoen, E-M. – Schram, U. (2020): Human-Large Carnivores Co-existence in Europe – A Comparative Stakeholder Network Analysis. *Frontiers in Ecology and Evolution*, 8(226). DOI: [10.3389/fevo.2020.00266](https://doi.org/10.3389/fevo.2020.00266)
- Katona K. – Heltai M. (2022): A szürke farkas táplálkozása és gazdálkodási vonatkozásai. *Tájökológiai Lapok*, 20(2): 43-56.
- Kovács Zs. (2007): *Farkasok a Kárpát-medencében*. Corvina Kiadó Kft, Budapest, 112 p.
- Linnell, J. D. C. – Kovtun, E. – Rouart, I. (2021). *Wolf attacks on humans: an update for 2002–2020*. Norwegian Institute for Nature Research, 46 p.
- Liukkonen, T. – Mykrä, S. – Bisi, J. – Kurki, S. (2009): Conflicts and compromises in lynx *Lynx lynx* conservation and management in Finland. *Wildlife Biology*, 15(2): 165-174. DOI: [10.2981/07-051](https://doi.org/10.2981/07-051)
- Lorand, C. – Robert, A. – Gastineau A. – Mihoub JB. – Bessa-Gomes, C. (2022): Effectiveness of interventions for managing human-large carnivore conflicts worldwide: Scare them off, don't remove them. *Science of the Total Environment*, 838(2): 156-195. DOI: [10.1016/j.scitotenv.2022.156195](https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.156195)
- Mara Á. – Sepsí Á. (2009): *Farkasaink*. Magánkiadás, Csíkszereda, 169 p.
- Rakonczay Z. (szerk.) (1990): *Vörös könyv*. Akadémia Kiadó, Budapest, 359 p.
- Randi, E. (2011): Genetics and conservation of wolves *Canis Lupus* in Europe. *Mammal Review*, 41(2): 99-111. DOI: [10.1111/j.1365-2907.2010.00176.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2907.2010.00176.x)
- Salvatori, V. – Balian, E. – Blanco, J. C. – Carbonell, X. – Ciucci, P. – Demeter L. – Marino, A. – Panzavolta, A. – Sólyom A. – von Korff, Y. – Young, J. C. (2021): Are Large Carnivores the Real Issue? Solutions for Improving Conflict Management through Stakeholder Participation. *Sustainability*, 13(8):44-82. DOI: [10.3390/su13084482](https://doi.org/10.3390/su13084482)
- Stahl, P. – Vandel, J. M. – Herrenschmidt, V. – Migot, P. (2001): The effect of removing lynx in reducing attacks on sheep in the French Jura Mountains. *Biological Conservation*, 101(1): 15-22. DOI: [10.1016/S0006-3207\(01\)00054-4](https://doi.org/10.1016/S0006-3207(01)00054-4)

- Støen, O. G. – Ordiz, A. – Sahlén, V. – Arnemo, J. M. – Sæbø, S. – Mattsing, G. – Kristofferson, M. – Brunbers, S. – Kindberg, J. – Swenson, J.E. (2018) Brown bear (*Ursus arctos*) attacks resulting in human casualties in Scandinavia 1977–2016; management implications and recommendations. PLoS ONE 13(5): e0196876. DOI: [10.1371/journal.pone.0196876](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0196876)
- Szemethy L. – Heltai M. – Lanszki J. – Márkus M. (2010a): Szürke farkas (*Canis lupus Linnaeus, 1758*). In: Heltai M. (szerk.): *Emlős ragadozók Magyarországon*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, pp: 20–24.
- Szemethy L. – Márkus M. – Tóth M. (2010b): Közönséges hiúz (*Lynx lynx, Linnaeus 1758*). In: Heltai M. (szerk.): *Emlős ragadozók Magyarországon*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, pp: 81–85.
- Szemethy L. – Márkus M. (2007a): Közönséges hiúz. In: Bihari Z. – Csorba G. – Heltai M. (szerk.) *Magyarország Emlőseinek Atlasza*. Kossuth Kiadó, Budapest, pp: 206–207.
- Szemethy L. – Márkus M. (2007b): Szürke farkas. In: Bihari Z. – Csorba G. – Heltai M. (szerk.) *Magyarország Emlőseinek Atlasza*. Kossuth Kiadó, Budapest, pp: 218–219.
- van Eeden, L. M. – Crowther, M. S. – Dickman, C. R. – Macdonald, D. W. – Ripple, W. J. – Ritchie, E. G. – Newsome, T. M. (2018): Managing conflict between large carnivores and livestock. *Conservation Biology*, 32(1): 26–34. DOI: [10.1111/cobi.12959](https://doi.org/10.1111/cobi.12959)

WWF Magyarország (2020): Az együttélés lehetséges – kérdések és válaszok a farkasokról. 101 p.

Internetes források:

- http 1 Wolf – *Canis lupus* <https://www.lcie.org/Largecarnivores/Wolf.aspx> (2023. szeptember)
- http 2 Brown bear – *Ursus Arctos* <https://www.lcie.org/Largecarnivores/Brownbear.aspx> (2023. szeptember)
- http 3 Eurasian lynx – *Lynx lynx* <https://www.lcie.org/Largecarnivores/Eurasianlynx.aspx> (2023. szeptember)
- http 4 LIFE program <https://termeszetvedelem.hu/life-program/> (2023. szeptember)
- http 5 <https://www.eurolargecarnivores.eu/en/> (2023. augusztus)
- http 6 LIFE EUROLARGEARNIVORES <https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/4740> (2023. augusztus)

9. Mellékletek

9.1. A 2018. évi kérdőív kérdései

1. A következő állatokat összefoglaló néven nagyragadozóknak nevezzük. Ismeretei alapján melyek fordulnak elő jelenleg Magyarországon? (farkas, medve, hiúz)
 - Nem található meg az országban
 - Néha átkóborol az országhatáron
 - Állandóan jelen van az országban
 - Néha a lakóhelyem környékén is jelen van
 - Állandóan jelen van lakóhelyem környékén
 - Nem tudom
2. Ön szerint milyen törvényi státusszal kéne rendelkeznie az egyes nagyragadozó fajoknak? (farkas, medve, hiúz)
 - A jelenlegi körülmények mellett nem kellene, hogy védettséget élvezzenek
 - A jelenlegi körülmények mellett jogos a védett státuszuk
 - Nem tudom vagy nem érdekel
3. Gondolja, hogy ezeket az állatokat távol kellene tartani az Ön lakóhelyének környékétől? (farkas, medve, hiúz)
 - Igen, egyértelműen
 - Igen, valószínűleg
 - Valószínűleg nem
 - Egyértelműen nem
 - Nem tudom
4. Jelenleg néhány nagyragadozó jelentős állománynövekedést mutat Európa egyes országaiban. Gondolja, hogy a nagyragadozók számának mostani mértékű növekedése megfelelően kezelhető?
 - Igen, biztosan
 - Valószínűleg igen
 - Valószínűleg nem
 - Biztosan nem
 - Nem tudom
5. Néhányan vegyes érzésekkel veszik tudomásul a nagyragadozók jelenlétét hazánkban. Gondolja, hogy ezek az állatok emberi sérüléssel járó veszélyt jelenthetnek? (farkas, medve, hiúz)
 - Igen
 - Nem
 - Nem tudom
6. Hogyan értékelné saját felkészültségét a nagyragadozókkal kapcsolatosan felmerülő problémák kezelését illetően?

- 1: Jól felkészült
 - 2: Megfelelően felkészült
 - 3: Nem eléggé felkészült
 - 4: Felkészületlen
7. Hogyan értékelné a következő irányelveket és tevékenységeket a nagyragadozók együttélésével kapcsolatban Magyarországon? (Meglévő publikus információs anyagok és események, Jelenlegi média és hírfedettségek, Jelenlegi pénzügyi támogatások és kompenzációs programok)
- Ellentétes hatást ér el (kontraproduktív)
 - Egyáltalán nem hasznos
 - Ritkán hasznos
 - Hasznos is meg nem is (50-50 %)
 - Gyakran hasznos
 - Nagyon hasznos
 - Nem tudom
8. Együttműködik-e Ön külföldi kollégákkal vagy egyéb szakértőkkel a nagyragadozókkal kapcsolatos problémák megoldásának érdekében?
- Nem, soha és nem is érdekel
 - Még nem, de érdekelne az ötlet
 - Igen, gyakran cserélünk információt
 - Igen, egyeztetjük az irányvonalainkat
 - Igen, közös irányelveket dolgoztunk ki Igen, közös irányelveket valósítunk meg
 - Igen, közös, határokon átívelő stratégiát dolgoztunk ki
 - Igen, közös, határokon átívelő stratégiát valósítunk meg
 - Igen, egy európai szintű hálózatban dolgozom
9. Kérjük, jelezze, hogyan értékeli saját kapcsolatépítési képességét?
- 1 (nagyon alacsony)
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5 (nagyon magas)
10. Jelenlegi kapcsolatépítési képessége mennyiben segíti Önt a munkában?
- 1 (nagyon kicsit)
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5 (nagyon sokat)
11. Mely három tényezőt látja a REGIONÁLIS kapcsolatépítés legnagyobb kihívásának?
- A nagyragadozókról alkotott különböző véleményeket
 - A politikai táborok konfliktusait
 - A kommunikáció hiányát

- Az előítéleteket
- A szemben álló gazdasági érdekeket
- A leereszkedő viselkedést
- A hatósági szabályozásokat
- A kommunikáció nyelvi vagy stílus különbségekből fakadóan nehézségeit
- Bizonyos érintetteknél a probléma megértésének hiányát
- Bizonyos érdekcsoportok összehangolt tevékenységeit
- Egyéb

12. Mely három tényezőt látja a NEMZETKÖZI kapcsolatépítés legnagyobb kihívásának?

- Bizonyos érintetteknél a probléma megértésének hiányát
- A politikai táborok konfliktusait
- A kommunikáció hiányát
- Az előítéleteket
- Bizonyos érdekcsoportok összehangolt tevékenységeit
- A szemben álló gazdasági érdekeket
- A leereszkedő viselkedést
- A nagyragadozókról alkotott különböző véleményeket
- A hatósági szabályozásokat
- A kommunikáció nyelvi vagy stílus különbségekből fakadóan nehézségeit
- Egyéb

13. Az Ön lakhelye

- Falu (5000 fő alatt)
- Község (kb. 5.000 és 10.000 fő között)
- Város (kb. 10.000 felett)
- Inkább nem válaszolok

14. Az Ön neme

- Férfi
- Nő
- Inkább nem válaszolok

15. Az Ön életkora

- 20 évesnél fiatalabb
- 20 és 60 év közötti
- 60 évesnél idősebb
- Inkább nem válaszolok

16. Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége

- Általános iskola
- Középiskola
- Szakképzés
- Egyetem/főiskola
- Inkább nem válaszolok

9.2. A 2021. évi kérdőív kérdései

1. A következő állatokat összefoglaló néven nagyragadozóknak nevezzük. Ismeretei alapján melyek fordulnak elő jelenleg az Ön lakóhelyén? (farkas, medve, hiúz)
 - Nincs jelen
 - Néha a lakóhelyem környékén is jelen van
 - Állandóan jelen van a lakóhelyem környékén
 - Nem tudom

2. Ön szerint élvezzenek e törvényi védeltséget az egyes nagyragadozó fajok?
 - Igen
 - Nem
 - Nem tudom

3. Gondolja, hogy ezeket az állatokat távol kellene tartani az Ön lakóhelyének környékétől? (farkas, medve, hiúz)
 - Igen, egyértelműen
 - Igen, valószínűleg
 - Valószínűleg nem
 - Egyértelműen nem
 - Nem tudom

4. Néhányan vegyes érzésekkel veszik tudomásul a nagyragadozók jelenlétét hazánkban. Gondolja, hogy ezek az állatok emberi sérüléssel járó veszélyt jelenthetnek? (farkas, medve, hiúz)
 - Igen, egyértelműen
 - Igen, valószínűleg
 - Valószínűleg nem
 - Egyértelműen nem
 - Nem tudom

5. Jelenleg néhány nagyragadozó jelentős állománynövekedést mutat Európa egyes országaiban. Gondolja, hogy a nagyragadozók számának mostani mértékű növekedése megfelelően kezelhető?
 - Igen, biztosan
 - Valószínűleg igen
 - Valószínűleg nem
 - Biztosan nem
 - Nem tudom

6. Hogyan értékelné saját felkészültségét a nagyragadozókkal kapcsolatosan felmerülő problémák kezelését illetően?
 - 1: Jól felkészült
 - 2: Megfelelően felkészült

- 3: Nem eléggé felkészült
 - 4: Felkészületlen
7. A nagyragadozókkal kapcsolatos információk különböző forrásokból származnak. Hogyan értékelné a következő információforrásokat az emberek és a nagyragadozók együttélésének javítása szempontjából az Ön régiójában? (Meglévő publikus információs anyagok és események, Jelenlegi média és hírfedettség, Jelenlegi pénzügyi támogatások és kompenzációs programok)
- Ellentétes hatást ér el (kontraproduktív)
 - Egyáltalán nem hasznos
 - Ritkán hasznos
 - Hasznos is meg nem is (50-50 %)
 - Gyakran hasznos
 - Nagyon hasznos
 - Nem tudom
8. Együttműködik-e Ön külföldi kollégákkal vagy egyéb szakértőkkel a nagyragadozókkal kapcsolatos problémák megoldásának érdekében?
- Nem, soha és nem is érdekel
 - Még nem, de érdekelne az ötlet
 - Igen, gyakran cserélünk információt
 - Igen, egyeztetjük az irányvonalainkat
 - Igen, közös irányelveket dolgoztunk ki Igen, közös irányelveket valósítunk meg
 - Igen, közös, határokon átívelő stratégiát dolgoztunk ki
 - Igen, közös, határokon átívelő stratégiát valósítunk meg
 - Igen, egy európai szintű hálózatban dolgozom
9. Kérjük, jelezze, hogyan értékeli saját kapcsolatépítési képességét?
- 1 (nagyon alacsony)
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5 (nagyon magas)
10. Jelenlegi kapcsolatépítési képessége mennyiben segíti Önt a munkában?
- 1 (nagyon kicsit)
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5 (nagyon sokat)
11. Hogyan értékelné a következő irányelveket és tevékenységeket a nagyragadozók együttélésével kapcsolatban Magyarországon? (Meglévő publikus információs anyagok és események, Jelenlegi média és hírfedettség, Jelenlegi pénzügyi támogatások és kompenzációs programok)

- Ellentétes hatást ér el (kontraproduktív)
- Egyáltalán nem hasznos
- Ritkán hasznos
- Hasznos is meg nem is (50-50 %)
- Gyakran hasznos
- Nagyon hasznos
- Nem tudom

12. Korábbi, 2018-as felmérésünkben a következő kihívásokat azonosítottuk a nagyragadozók REGIONÁLIS gazdálkodásában való együttműködés terén. Hogyan értékeli a mai kihívások mértékét 2018-hoz képest? (a kommunikáció hiánya, előítéletek, a nagyragadozókról alkotott különböző vélemények, a szemben álló gazdasági érdekek, bizonyos érintetteknel a probléma megértésének hiánya)

- rosszabb
- ugyanolyan
- kicsit jobb
- sokkal jobb
- manapság nincs ilyen probléma

13. Korábbi, 2018-as felmérésünkben a következő kihívásokat azonosítottuk a nagyragadozók NEMZETKÖZI gazdálkodásában való együttműködés terén. Hogyan értékeli a mai kihívások mértékét 2018-hoz képest? (a nagyragadozókról alkotott különböző vélemények, a politikai táborok konfliktusai, a kommunikáció hiánya, a kommunikáció nyelvi vagy stílus különbségekből fakadóan nehézségei, bizonyos érdekcsoportok összehangolt tevékenységei)

- rosszabb
- ugyanolyan
- kicsit jobb
- sokkal jobb
- manapság nincs ilyen probléma

14. Tart valamilyen állatot?

- Igen
- Nem

15. Melyik állítás illik leginkább az Ön helyzetére az alábbi állatvédelmi intézkedésekkel kapcsolatban? (Őrző kutya, Aktív pásztorkodás, Állandó elektromos kerítés farkas ellen, Mobil elektromos kerítés farkas ellen, Elektromos kerítés medve ellen, Éjszakai karám, Láva vagy szamár az állatállomány őrzésére, Egyéb)

- 2018 óta használom vagy fejlesztettem azóta
- már 2018 előtt is használtam
- 2018 óta többet tanultam arról, hogy hogyan kell használni
- 2018 előtt is tudtam, hogy hogyan kell használni
- csak azt tudom, hogy létezik
- nem tudok róla

16. Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal? 2018 óta...

1. új vagy továbbfejlesztett pénzügyi eszközök állnak rendelkezésre az állatállomány védelmét szolgáló intézkedések bevezetésére
2. könnyebben igényelhetők az állatállomány védelmét szolgáló intézkedéseket támogató pénzügyi eszközök
 - teljesen egyetértek
 - inkább egyetértek
 - inkább nem értek egyet
 - egyáltalán nem értek egyet
 - nem tudom

17. Tagja-e Ön valamilyen kormányzati intézménynek, vadászati, mezőgazdasági vagy természetvédelmi egyesületnek/NGO-nak, amely közvetlenül vagy közvetve foglalkozott nagyragadozókkal, vagy részt vett azok kezelésében?

- Igen
- Nem

18. Részt vesz-e pénzügyi eszközök kidolgozásában vagy megvalósításában, illetve potenciális pályázókkal való konzultációban?

- Igen
- Nem

19. Mennyire ért egyet a következő, a pénzügyi támogatási programokat és eszközöket érintő állításokkal?

1. Tudok példákat olyan pénzügyi eszközökre, amelyek potenciálisan enyhítették a konfliktusokat a nagyragadozókkal való együttélés kapcsán.
2. 2018 óta jobban tudom, hogy hogyan fejleszthetők vagy alkalmazhatók pénzügyi eszközöket az állatállomány védelmére
3. 2018 óta én és/vagy intézményem új vagy továbbfejlesztett pénzügyi eszközöket dolgoztunk ki vagy vezettünk be az állatállomány védelmére.
4. 2018 óta jobban tudom, hogyan kell pénzügyi eszközöket kidolgozni vagy megvalósítani a károk megtérítésére.
5. 2018 óta jobban tudom, hogyan kell pénzügyi eszközöket kidolgozni vagy megvalósítani a károk megtérítésére.
6. 2018 óta én és/vagy intézményem új vagy továbbfejlesztett kártérítési pénzügyi eszközöket dolgoztunk ki vagy vezettünk be.
7. 2018 óta jobban tudom, hogyan konzultáljak potenciális pályázókkal a pénzügyi eszközökkel kapcsolatban.
8. 2018 óta több potenciális pályázóval konzultálok a pénzügyi eszközökkel kapcsolatban.
 - teljesen egyetértek
 - inkább egyetértek
 - inkább nem értek egyet
 - egyáltalán nem értek egyet
 - nem tudom

20. Együttműködik más országok kollégáival vagy szakértőivel a nagyragadozókkal kapcsolatos problémák megoldásában?

- Igen
- Nem

21. Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal? 2018 óta ...

1. megtanultam, hogyan kell határokon átnyúló együttműködést kialakítani a nagyragadozók populáció szintű kezelésére.
2. Megtanultam, hogyan erősítem meg a határokon átnyúló együttműködést a nagyragadozók populációsintű kezelésére
3. Aktívabban működök együtt a határokon átnyúlóan
 - teljesen egyetértek
 - inkább egyetértek
 - inkább nem értek egyet
 - egyáltalán nem értek egyet
 - nem tudom

22. Részt vesz a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos adatcserében, nyomozásban vagy büntetőeljárásban?

- Igen
- Nem
- Nem vagyok biztos benne

23. Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal a természet elleni bűncselekményekről, amely magában foglalja a nagyragadozók bármilyen típusú illegális leölését?

1. A természet elleni bűncselekmények nagy problémát jelent a nagyragadozók védelmi céljainak megvalósításában.
2. 2018 óta megtanultam, hogyan javíthatom a természet elleni bűncselekményekkel és a bűnüldözési gyakorlatokkal kapcsolatos nemzetközi adatcserét.
3. 2018 januárja óta hatékonyabban veszek részt a nagyragadozók illegális leölésének eseteivel kapcsolatos nyomozásokban.
4. 2018 óta hatékonyabban veszek részt a nagyragadozók illegális leölésének eseteiben a vádemelésben.
 - teljesen egyetértek
 - inkább egyetértek
 - inkább nem értek egyet
 - egyáltalán nem értek egyet
 - nem tudom

24. Részt vett legalább egy tárgyalási és kommunikációs technikákkal foglalkozó szemináriumon vagy képzésen, amely az EU-LIFE EuroLargeCarnivore projekthez kapcsolódott?

- Igen
- Nem
- Nem vagyok biztos benne

25. Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?

1. Fontos, hogy részt vegyek és meghallgassam a sajátomtól eltérő véleményeket
2. 2018 óta fejlesztettem kommunikációs készségeimet, amelyeket konfliktushelyzetekben is tudok használni
 - teljesen egyetértek
 - inkább egyetértek
 - inkább nem értek egyet
 - egyáltalán nem értek egyet
 - nem tudom

26. Részt vett-e az EU LIFE-EuroLargeCarnivores projektje által szervezett vagy ahhoz kapcsolódó eseményeken vagy tevékenységeken?

- Igen
- Nem
- Nem vagyok biztos benne

27. Az alábbi rendezvények/képzések közül melyiken vett részt?

- 2018-as stakeholder mapping workshop
- 2018-as kérdőíves felmérés
- állatvédelmi intézkedésekről és azok megvalósításával kapcsolatos rendezvények
pénzügyi támogatásokkal kapcsolatos rendezvények
olyan workshopokon, konferenciák vagy meetingek, amelyek témája a természet elleni bűncselekmények csökkentése
nagyragadozók monitoringjával kapcsolatos rendezvények
- érintettek állásfoglalásával kapcsolatos rendezvények

28. Ön szerint az EU LIFE-EuroLargeCarnivores projekt tevékenységei mennyiben járultak hozzá a...

1. képességére új, vagy meglévő állatvédelmi intézkedések létrehozására vagy javítására;
2. együttműködési képességére más, külföldi intézményekkel;
3. képességére pénzügyi eszközök alkalmazására az állatállomány védelmére vagy a károk megtérítésére képességére a természet elleni bűncselekmények visszaszorítására
4. tárgyalási készségére konfliktushelyzetekben;
5. emberek közötti konfliktusok mérséklésében a nagyragadozók kezelésével kapcsolatban;
 - Egyáltalán nem
 - Kis mértékben
 - Jelentősen
 - Nem tudom

29. Az Ön lakhelye

- Falu (5000 fő alatt)
- Község (kb. 5.000 és 10.000 fő között)
- Város (kb. 10.000 felett)
- Inkább nem válaszolok

30. Az Ön neme

- Férfi
- Nő
- Inkább nem válaszolok

31. Az Ön életkora

- 20 évesnél fiatalabb
- 20 és 60 év közötti
- 60 évesnél idősebb
- Inkább nem válaszolok

32. Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége

- Általános iskola
- Középiskola
- Szakképzés
- Egyetem/főiskola
- Inkább nem válaszolok

9.3. Nyilatkozatok

NYILATKOZAT

Elterich Kitti (hallgató Neptun azonosítója: DNUA9S) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / **nem javaslom**.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Gödöllő, 2023. év november hó 5. nap

Tornai Kitti Ester
belső konzulens

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Elterich Kitti
A Hallgató Neptun kódja:	DNUA9S
A dolgozat címe:	A nagyragadozókkal kapcsolatos eltérő nézőpontok feltárása
A megjelenés éve:	2023
A konzulens intézetének neve:	Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet
A konzulens tanszékének a neve:	Természetvédelmi és Tájgazdálkodási Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023. év november hó 5. nap

Hallgató aláírása